

VYSOKÁ ŠKOLA BÁŇSKÁ – TECHNICKÁ UNIVERZITA OSTRAVA
EKONOMICKÁ FAKULTA

KATEDRA NÁRODNÉHO HOSPODÁRSTVA

Porovnanie ekonomickej výkonnosti zemí Višegrádskej štvorky alternatívnymi
ukazovateľmi ekonomickej výkonnosti

The comparison of the economic performance of the Visegrad Group countries using the
alterantive indicators

Študent:

Rudolf Macek

Vedúci bakalárskej práce:

Ing. Natalie Uhrová, Ph.D.

Ostrava 2010

Prehlásenie

Prehlasujem, že som bakalársku prácu *Porovnanie ekonomickej výkonnosti zemí Višegrádskej štvorky pomocou alternatívnych ukazovateľov* vypracoval samostatne pod vedením Ing. Natalie Uhrovej, Ph.D. a uviedol som v zozname literatúry všetky použité literárne a odborné zdroje.

V Ostrave dňa 07. 05. 2010

vlastnoručný podpis

Pod'akovanie

Veľmi rád by som poďakoval pani Ing. Natalii Uhrovej, Ph.D., vedúcej mojej bakáalarskej práce za cenné pripomienky, odborné rady a čas venovaný konzultáciám pri vypracovaní tejto práce.

Obsah

1. Úvod	8
2. História vzniku Višegrádskej štvorky	10
3. Teoretické vymedzenie alternatívnych ukazovateľov ekonomickej výkonnosti.....	11
3.1. Hrubý domáci produkt	12
3.1.1. Nominálny vs. reálny HDP	12
3.1.2. Metódy výpočtu HDP.....	13
3.1.3. Obmedzenia a nepresnosti pri výpočte hodnoty HDP.....	14
3.2. HDP vyjadrený pomocou oficiálneho výmenného kurzu	15
3.3. HDP vyjadrený pomocou parity kúpnej sily	16
3.4. Medziročné tempo rastu reálneho HDP	17
3.5. Hrubý národný dôchodok.....	19
3.6. Reálny hrubý národný dôchodok	20
3.7. Index ľudského rozvoja.....	22
3.7.1. Metodika výpočtu.....	23
3.7.2. Vzorce na výpočet jednotlivých indexov a celkového HDI.....	24
3.8. Zhrnutie	26
4. Porovnanie jednotlivých ekonomík.....	27
4.1. Politický vývoj krajín Višegrádskej štvorky	28
4.1.1. Slovenská republika	28
4.1.2. Česká republika	29
4.1.3. Poľsko	30
4.1.4. Maďarsko	30
4.2. HDP vyjadrený pomocou oficiálneho výmenného kurzu	32
4.3. HDP vyjadrený pomocou parity kúpnej sily	34
4.3.1. Slovenská republika	34
4.3.2. Česká republika	35
4.3.3. Poľsko	36
4.3.4. Maďarsko	37
4.4. Medziročné tempo rastu reálneho HDP	40
4.5. Hrubý národný dôchodok.....	42
4.6. Reálny hrubý národný dôchodok	45
4.7. Index ľudského rozvoja.....	48
4.8. Odporúčania tvorcom hospodárskej politiky	51

5. Záver	53
Zoznam použitej literatúry	55
Zoznam skratiek	59
Zoznam tabuliek a grafov.....	61
Prehlásenie o využití výsledkov bakalárskej práce	62

1. Úvod

Každý človek na tomto svete je spoločenskou bytosťou, ktorého existencia je podmienená spolužitím v určitom spoločenstve. Táto skupina sa skladá z určitých členov a osôb, ktoré sú v danom združení väčšinou hierarchicky zoradené. Podstatou či pointou tejto hierarchie je vzájomná súťaž či komparácia, z ktorej vzíde najlepší - víťaz. Toto pravidlo sa uplatňovalo dávno v minulosti, platí v súčasnosti a bude sa využívať aj v budúcnosti. Tak ako sa jednotlivec porovnáva s ostatnými ľuďmi, prirovnáva sa aj spoločnosť ku iným zoskupeniam. Dávať do pomeru, hodnotiť či uskutočňovať porovnávanie je možné v rámci mnohých oblastí. Jednou z častí či úzkou vetvou širokospektrálnej vedy komparácie je aj oblasť ekonomická. Veľa ľudí sa zaujíma o to, ako sa darí práve tej „ich“ domácnosti, ekonomike, či štátu v rámci hodnotenia so susedmi, spoločenmi v integračnom zoskupení či celosvetovo. Porovnávať a hodnotiť krajiny podľa určitých makroekonomických ukazovateľov je dôležité, aby sme si my ľudia objektívne uvedomili, v akej spoločnosti a krajine vlastne žijeme. Či je pre nás práca, televízia, internet, prísun pitnej vody a potravín samozrejmosťou, či máme k dispozícii lekárov, čo nás ošetrí, keď sme chorí alebo inštitúcie, ktoré nám poskytnú potrebné vzdelanie. Nie všade je to obyčajná rutina a bežný jav.

Cieľom tejto bakalárskej práce je uskutočniť vzájomnú komparáciu krajín V4 podľa vybraných makroekonomických agregátov, ktoré sa však nezaoberajú len bežnou produkciou v národnom hospodárstve a následne zhodnotiť ich postavenie medzi sebou.

Na to, aby bolo porovnávanie objektívne, a aby malo hodnotnú vypovedaciu schopnosť, je potrebné vychádzať z rovnakých údajov. Väčšina z použitých dát je z dôveryhodných štatistických zdrojov, ktoré využívajú rôzne agentúry či jednotlivé ministerstvá v rámci svojich publikácií a správ. Pri komparovaní jednotlivých ukazovateľov som vychádzal z jedného zdroja, aby nedošlo k možnému skresleniu či obmedzeniu.

V rámci hodnotenia štátov a ekonomík sa väčšinou využíva hrubý domáci produkt ako základný hodnotiaci prvok. Neodráža však komplexný resp. súhrný stav celého národného hospodárstva. Keďže HDP je základným elementom celej ekonomickej komparácie, rozhodol som sa využiť určité jeho obmeny. Jedná sa o HDP na obyvateľa vyjadrený pomocou výmenných kurzov, parity kúpnej sily a medziročné tempo rastu. Za

určité alternatívy tohto agregátu považujem hrubý národný dôchodok, reálny hrubý národný dôchodok a index rozvoja človeka. Pomocou týchto ukazovateľov nebude porovnávaná len bežná produkcia, ale budú zohľadňované aj iné aspekty. Či už ekonomické ako aj spoločenské.

Celá bakalárska práca je rozdelená do troch častí okrem úvodu a záveru. Keďže komparujeme štáty V4, považujem na začiatku za potrebné a vhodné si aspoň v stručnosti predstaviť jej historický vývoj. Plynule nadviažem a popíšem opodstatnenosť fungovania tohto integračného zoskupenia aj v súčasnosti.

Druhá kapitola tvorí a predstavuje teoretický základ celej práce. Postupne vysvetlím HDP, možnosti jeho výpočtu a chyby či opomenutia, ku ktorým pri jeho odhadovaní dochádza. Budú spresnené a presne vymedzené jednotlivé už vyššie spomenuté vybrané agregáty.

Tretia časť je časťou praktického porovnávania a hodnotenia vybraných ekonomík. Predtým však v krátkosti bude popísaný politický vývoj v jednotlivých štátoch. Keďže každá vláda patrí medzi jedného z tvorcov hospodárskej politiky, je vyžadujúce uviesť si aj vývoj politickej scény v týchto postkomunistických krajinách. Následne národné hospodárstva Slovenska, Česka, Poľska a Maďarska budú porovnávané navzájom medzi sebou pomocou grafov a tabuliek s príslušným komentárom. Ukončenie praktickej kapitoly tvoria všeobecné odporúčania tvorcom hospodárskej politiky so zameraním sa aspoň sčasti na jednotlivé hodnotené oblasti vo vybraných ukazovateľoch.

2. História vzniku Višegrádskej štvorky

Predmetom tejto práce je porovnať ekonomickú výkonnosť štátov Višegrádskej štvorky (V4) alternatívnymi ukazovateľmi. Predtým ako prejdeme k ich teoretickému definovaniu, je potrebné načrtnúť si jej historický vývoj a možnosti ďalšej spolupráce aj po vstupe do Európskej únie (EÚ).

Meno integračného zoskupenia je odvodené od severo-maďarského mesta Višegrád, ktoré leží na severe Maďarska 35 km od Budapešti. Už v roku 1335 bolo toto mesto dejiskom prvého oficiálneho stretnutia panovníkov Poľska Kazimíra III. Veľkého, Česka Jána Luxemburského a Maďarska Karola I. Dohodli sa na úzkej spolupráci v oblasti politiky a obchodu, či na večnom priateľstve. Toto stretnutie, resp. táto spolupráca bola inšpiráciou ku založeniu úspešnej stredoeurópskej iniciatívy o 656 rokov neskôr.

15. februára 1991 vznikla novodobá Višegrádska trojka. Vo Višegrade sa uskutočnilo stretnutie maďarského premiéra Józsefa Antalla, poľského prezidenta Lecha Walesu a prezidenta ČSFR Václava Havla. Títo predstavitelia podpísali deklaráciu o blízkej spolupráci troch stredoeurópskych postkomunistických štátov na ceste do EÚ.

K 1. januáru 1993 došlo k rozdeleniu Českej a Slovenskej federatívnej republiky (ČSFR) a k vzniku dvoch samostatných suverénnych štátov – Slovenskej a Českej republiky. Z tohto dôvodu sa vtedajšia Višegrádska trojka zmenila na Višegrádsku štvorku.

1. mája 2004 sa krajiny V4 stali členmi Európskej únie, čím bol základný a primárny cieľ tohto stredoeurópskeho integračného zoskupenia splnený. Mnohí sa domnievajú, že v súčasnosti ďalšia kooperácia je neopodstatnená, nepotrebná, ba dokonca až spiklenecká, ako sa vyjadril francúzsky prezident Sarkozy.

Ku koncu roku 2009 vstúpila do platnosti dlho diskutovaná Lisabonská zmluva. Dokument, na základe ktorého získala Európska únia právnu subjektivitu, svojho vlastného prezidenta (Herman Van Rompuy) či ministerku zahraničných vecí (Catherine Ashtonová). Táto zmluva mala veľmi komplikované schvaľovanie, pretože priniesla so sebou posilnenie vplyvu veľkých štátov na úkor malých. Niekoľko menších krajín na čele s Českom ratifikovalo zmluvu až po určitých ústupkoch zo strany EÚ a dodatkoch do tohto strategického dokumentu. O dôležitých veciach sa už nebude rozhodovať súhlasom všetkých, ale väčšinou. Práve preto, aby aj krajiny V4 dokázali plnohodnotne obhajovať svoje záujmy, mali by sa zomknúť k užšej spolupráci medzi sebou a taktiež prehĺbiť

vzájomné spojenectvo medzi jednotlivými členmi. Na blokovanie rozhodnutia kvalifikovanou väčšinou stačia štyri hlasy, ktoré by sa dali veľmi ľahko získať (v prípade rovnakých či podobných záujmov členov). Tým pádom by sa opodstatnenosť tohto integračného zoskupenia potvrdila aj v súčasnosti.

3. Teoretické vymedzenie alternatívnych ukazovateľov ekonomickej výkonnosti

Ekonomická komparácia patrí medzi veľmi významné disciplíny. Vďaka nej môžeme efektívne porovnávať ekonomickú výkonnosť krajín a národných hospodárstiev či životnú úroveň a bohatstvo v jednotlivých štátoch. O to ako sa jednotlivkej ekonomike darí, ako dokáže obstať v medzinárodnom merítke, sa zaujímajú takmer všetci obyvatelia a inštitúcie, ktoré v danom štáte žijú alebo pôsobia.

V súčasnosti najčastejšie používaným agregátom merania ekonomickej aktivity je hrubý domáci produkt. Pomerne jednoduchý výpočet, nezložitá konštrukcia ho stále predurčujú k tomu, aby sa využíval najviac, aj keď nepodáva komplexný obraz o danej ekonomike. HDP nechápeme ako **alternatívny ukazovateľ**, ale zistiť jeho výšku je náležité a potrebné, pretože sa od neho alternatívne ukazovatele odvíjajú.

Práve kvôli tomu, že HDP nie je dokonalý a obsahuje určité nepresnosti, sa čoraz častejšie využívajú alternatívne ukazovatele ekonomickej výkonnosti. Nie sú však jeho náhradou, ich úlohou je poskytnúť doplňujúce informácie o stave daného národného hospodárstva. Táto kapitola bude venovaná predstaveniu HDP, jeho nedostatkom a teoretickému vysvetleniu alternatívnych ukazovateľov, pomocou ktorých budú krajiny V4 v praktickej časti porovnávané.

3.1. Hrubý domáci produkt

HDP patrí k základným a často používaným makroekonomickým agregátom, ktorý má dlhú históriu, je spravidla k dispozícii štvrťročne a meria produkčný výkon ekonomiky.

Podľa Kotlána „*HDP je najčastejšie používaným agregátom k meraniu produkcie. Jedná sa o všetku finálnu produkciu (tovarov a služieb) vyrobenú v danej zemi za sledované obdobie (HDP je publikovaný štvrťročne), a to výrobnými faktormi umiestnenými v tejto zemi. Nezáleží teda na tom, kto výrobné faktory vlastní, ale kde sú umiestnené*“ (Kotlán, 2003, s. 65).

Tento údaj ako aj ďalšie makroekonomické agregáty sa dajú získať z tzv. systému národných účtov, kde sú zachytené všetky toky prebiehajúce v národnom hospodárstve.

HDP má v systéme národných účtov „*klúčové postavenie s bilančnými väzbami na tvorbu, užitie a procesy rozdeľovania*“ (Ročenka konkurencieschopnosti ČR, 2008, s. 61).

3.1.1. Nominálny vs. reálny HDP

Rozlišovať nominálny a reálny produkt ekonomiky je dôležité kvôli meniacej sa cenovej hladine. Veľmi jednoducho sa môže stať, že HDP rastie nie kvôli zvyšujúcej sa produkcii, ale z dôvodu už zmiennej rastúcej cenovej hladiny.

Nominálny HDP je produkt, ktorý sa udáva v cenách bežných, čiže v cenách, ktoré figurujú na trhu v čase, keď HDP zisťujeme. Zachytáva rast produkcie, ale aj rast cien. Práve kvôli tomu sa znižuje vypovedacia schopnosť nominálnych agregátov a neumožňujú plnohodnotné porovnávanie v čase (Samuelson, 1992).

Reálny HDP sa vypočítava v cenách stálych, čiže v cenách roku, ktorý si stanovíme ako základný a východiskový. Odráža len rast produkcie a v rámci komparácie má lepšiu vypovedaciu schopnosť o raste či poklese národného hospodárstva ako nominálny produkt. Reálny HDP je neustále sledovaný a podľa jeho vývoja prijímajú tvorcovia hospodárskej politiky určité opatrenia (Jurečka, Jánošíková, 2004).

3.1.2. Metódy výpočtu HDP

Na zistenie veľkosti produkcie resp. HDP sa využívajú tieto metódy: výdavková, dôchodková a produkčná (najviac používaná).

Výdavková metóda – HDP pomocou tejto metódy zistíme ako súbor výdavkov v národnom hospodárstve.

$$\text{HDP} = C + I + G + \text{NX},$$

kde C – spotreba domácnosti,

I – hrubé súkromné investície,

G – vládne výdavky,

NX – čistý export.

Dôchodková metóda – HDP vypočítame ako súčet príjmov v ekonomike, nepriamych daní a amortizácie (opotrebenie majetku).

$$\text{HDP} = W + R + P + I + S + T_n + A,$$

kde W – hrubé mzdy,

R – renty,

P – hrubé zisky,

I – hrubé úroky,

S – príjmy zo samo zamestnávania,

T_n – nepriame dane,

A – amortizácia.

Produkčná metóda – táto metóda je založená na pričítavaní hodnoty, ktorú „jednotlivý výrobca postupne v priebehu výrobného procesu pridáva svojím úsilím k hodnote nakupovaných surovín, polotovarov a služieb“ (Jurečka, Jánošíková; 2006, s. 15). Je najčastejšie používanou metódou predovšetkým z toho dôvodu, že nevznikajú chyby v dôsledku dvojitého započítavania.

3.1.3. Obmedzenia a nepresnosti pri výpočte hodnoty HDP

Ako už bolo uvedené, HDP je najčastejšie používaným makroekonomickým agregátom aj napriek tomu, že neodráža súhrny resp. skutočný stav národného hospodárstva.

Podľa Fischera (2005) je potrebné uvedomiť si, že pri jeho odhadovaní dochádza k určitým nepresnostiam a obmedzeniam, ktoré dopočty, zisťovanie či použitie bilančných techník v rámci jeho výpočtu prinášajú. Tieto chyby si teraz uvedieme a vysvetlíme.

Tieňová ekonomika – táto časť ekonomiky je reprezentovaná činnosťou, ktorá je zatajovaná či dokonca sa vyhýba štátnej kontrole a zdaňovaniu. V každom národnom hospodárstve existuje určitá časť tejto tieňovej ekonomiky, ktorá znižuje vypovedaciu schopnosť HDP ako makroekonomického ukazovateľa.

Otázka voľného času – pracovná doba pracovníkov sa oproti minulosti skrátila. Tým sa zvýšilo množstvo voľného času pracovníkov na úkor poklesu produktu národného hospodárstva. Tento fakt (hodnotu voľného času a jeho nárast) HDP nezahrňuje.

Ľudské šťastie – musíme si uvedomiť, že rastúci HDP nemusí automaticky znamenať zvyšovanie spokojnosti a šťastia ľudí. Šťastie ako také sa merať nedá a každá silná spoločnosť sa prejavuje nielen vysokým HDP, ale aj dobrými číslami ostatných alternatívnych ukazovateľov, či rozmanitosťou názorov, kultúrou, šťastím.

Vplyv na životné prostredie – HDP meria produkciu, nezaoberá sa však vplyvom na životné prostredie, úbytkom zdrojov, poškodzovaním pôdy, vody, vzduchu či krajiny (Jurečka, Jánošíková, 2004).

Úplnosť – je to jedna z ďalších skutočností, ktorá je pri zisťovaní HDP problémovou oblasťou. Jedná sa predovšetkým o tieňovú ekonomiku, ktorá však bola definovaná samostatne (viď vyššie). Ďalej vzniká problém pri zisťovaní štatistík investícií, pretože pri oslovovaní respondentov sa berie do úvahy veľkostné kritérium, ale napr. developerská kancelária s pár zamestnancami môže realizovať miliardové projekty (Fischer, 2005).

Prepočet do stálych cien – podľa Fischera (2005) HDP je zostavovaný v bežných cenách, pričom pri zisťovaní reálneho HDP dochádza ku prepočtu na stále ceny, aby bolo možné odhadnúť skutočný vývoj očistený od cenovej hladiny. Práve preto sa používa tzv.

paaschizácia. Na základe paaschizácie deflátor vznikne spriemerovaním čiastkových cenových indexov, pričom sa ich hodnoty nemenia, ale menia sa ich váhy.

Periodicita – odhady o výške HDP sa zostavujú zvlášť ročne a zvlášť štvrťročne. Úlohou ročných účtov je čo najpresnejšie vyjadriť HDP, a preto sú zostavované s určitým oneskorením. Podstatou štvrťročných je zachytiť vývoj v danom období a mali by byť k dispozícii v čo možno najkratšom čase aj na úkor presnosti. Preto sú vypracovávané v skrátenej podobe. Je potrebné zaoberať sa tým, nakoľko sa odhad produktu približuje k jeho skutočnej výške (Fischer, 2005).

Kvôli existencii vyššie uvedených skutočností sa znižuje vypovedacia schopnosť tohto agregátu. HDP ako ukazovateľ nám neumožňuje ani efektívne uskutočňovať vzájomnú komparáciu medzi vybranými národnými hospodárstvami. Aby porovnávanie krajín bolo účinné a opodstatnené, je potrebné HDP prepočítať na spoločnú menovú bázu. Na to sa využívajú tri metódy. Metóda prepočtu pomocou výmenného kurzu, parity kúpnej sily a fyzických ukazovateľov. Predmetom teoretického vysvetlenia a praktickej komparácie v tejto práci bude HDP vyjadrený pomocou prvých dvoch metód, pretože tretia sa využíva pri málo rozvinutých krajinách z dôvodu neexistencie systému národných účtov.

3.2. HDP vyjadrený pomocou oficiálneho výmenného kurzu

HDP vyjadrený pomocou oficiálneho výmenného kurzu patrí medzi jeden zo základných ukazovateľov, ktorý berie do úvahy výšku domácej produkcie a zároveň umožňuje vzájomnú komparáciu národných ekonomík.

Ako uvádza I. Kotlán (2003, s. 68): *„Pri prevode hodnoty HDP na spoločnú menu, napr. americký dolár, sa využije oficiálny výmenný kurz, ktorý je daný ponukou a dopytom na devízovom trhu . Tento kurz potom umožní medzinárodné porovnávanie makroekonomických agregátov a medzinárodné porovnávanie výkonnosti ekonomík. Existuje tu však závažný problém. Oficiálny výmenný kurz nedáva objektívny základ ku komparácii, pretože odráža aj iné, pre tento účel irelevantné faktory.“*

Výhody – hlavnou devízou tejto metódy je jej jednoduchosť. Porovnávanie HDP prostredníctvom výmenných kurzov je pomerne rýchle s nezložitým prepočtom.

Nevýhody - keďže americký dolár je rezervnou svetovou menou, dopyt po ňom je výrazne vyšší, ako keby rezervnou menou nebol. Kvôli tomuto faktoru je kurz doláru

nadhodnotený. Porovnávanie veľkosti HDP a výkonnosti ekonomiky vyznieva pre USA priaznivejšie. Musíme si uvedomiť, že výmenný kurz nám nevyjadruje silu ekonomiky, ale „*relatívne postavenie domácej meny voči zahraničným menám*“ (Varadzin, 1997, s. 30).

Údaje, ktoré sa získavajú na základe oficiálnych výmenných kurzov sa môžu odlišovať od údajov, ktoré sú založené na prepočte pomocou metódy parity kúpnej sily.

3.3. HDP vyjadrený pomocou parity kúpnej sily

Tento ukazovateľ tvorí základ pre porovnávanie ekonomickej výkonnosti národných hospodárstiev a je veľmi užitočný pri porovnávaní životnej úrovne jednotlivých ekonomík.

Paritu kúpnej sily (Purchasing Power Parity – PPP) môžeme charakterizovať ako jednotku menovej konverzie, ktorá vyjadruje pomer medzi cenou rovnakého druhu tovaru (resp. poskytnutej služby) v národnej mene k jeho cene v mene porovnávanej krajiny.

Ročenka konkurencieschopnosti Českej republiky (2008) uvádza, že parity jednotlivých agregátov sú v podstate váženým priemerom relatívnych cenových pomerov za rovnaké koše výrobkov, tovarov a služieb. PPP nie sú uvádzané za konkrétne výrobky, tovary a služby, ale sú publikované až na vyššej úrovni agregácie. Nie sú určené pre porovnávanie v čase, ale sú konštruované pre priestorové porovnávanie. Základom výpočtu parít je porovnávanie cien vo vybraných národných menách u dostatočného množstva rovnakých výrobkov, tovarov a služieb na vnútroštátnych trhoch. HDP na jednu osobu vyjadrený pomocou parity kúpnej sily pri vzájomnej komparácii krajín je v skutočnosti vyjadrený v rovnakom súbore cien tak, že odráža len rozdiely v objeme vyrobených výrobkov, tovarov či poskytnutých služieb.

Podľa Spěváčka „*je PPP taký kurz mien, ktorý eliminuje rozdiely v cenových úrovniach rôznych krajín*“ (Spěváček, 2003, s. 41).

Ak je napr. parita kúpnej sily slovenskej koruny k euru v pomere 30:1, znamená to, že za 30 slovenských korún kúpime rovnaký objem výrobkov, tovarov a služieb ako za 1 euro, vid' Spěváček (2003).

Výhody – ak HDP na jedného obyvateľa vyjadrujeme pomocou parity kúpnej sily, nahradzujeme normálne menové kurzy kurzami fiktívnymi (PPP). Tým pádom izolujeme fluktuáciu menových kurzov. Tento komparatívny ukazovateľ bol taktiež užitočný kvôli porovnávaniu životnej úrovne medzi bývalými komunistickými krajinami, pretože mali umelé, nerealistické kurzy.

Nevýhody – hoci komparácia v rámci HDP na obyvateľa v PPP je objektívnejšia ako pri nominálnych kurzoch, musíme mať na vedomí určité skutočnosti. Ide predovšetkým o výber konkrétnych výrobkov, tovarov a služieb do daného koša. Je rozdiel medzi daným výrobkom a tovarom **kvalitným a nekvalitným**. Kvalitný produkt sa bude brať do koša vo vyspelých a nekvalitný v rozvojových krajinách.

3.4. Medziročné tempo rastu reálneho HDP

V rámci definovania medziročného tempa rastu reálneho HDP si musíme najskôr objasniť pojem ekonomický rast. Podľa Holmana „*ekonomický rast je zväčšovanie produkčnej kapacity danej ekonomiky, jej schopnosti vyrábať*“ (Holman, 1999, s. 518).

Ekonomický rast a jeho meranie patrí medzi hlavné ciele hospodárskej politiky a jej tvorcov. Popri sledovaní veľkosti produkcie sa veľký význam kladie aj na meranie a ovplyvňovanie úrovne rastu reálneho HDP. Na ekonomický rast sa môžeme dívať z dvoch pohľadov - dlhodobý a krátkodobý.

Dlhodobý – (najmä v teórii ekonomického rastu) – dlhodobejšia a trvalejšia zmena čiže rast potencionálneho produktu¹.

Krátkodobý – (prevažne v praxi) – zmena tempa rastu reálneho produktu v priebehu ekonomického cyklu .

Kotlán (2003) uvádza, že dlhodobý ekonomický rast sa javí ako veľmi dôležitý. Ovpływňujú ho tendencie a trendy, ku ktorým v danom národnom hospodárstve dochádza. Zmeny v krátkodobom ako aj v dlhodobom ekonomickom raste veľmi úzko súvisia a vplývajú na zmeny životnej úrovne.

¹Produkt, ktorý ekonomika dosahuje pri plnom a efektívnom využívaní zdrojov.

V Ročenke konkurencieschopnosti Českej republiky (2008) je uvedené, že pre charakteristiku ekonomického rastu sa HDP počíta v stálych cenách, aby došlo k odstráneniu vplyvu rastu cien a zisteniu skutočného rastu produktu. Kvôli prevodu na stále ceny sa využíva metóda dvojitej deflácie.

Krátkodobý ekonomický rast „je vypočítaný ako zmena (zvýšenie, zníženie) reálneho produktu ekonomiky za určité obdobie, spravidla za jeden rok.

$$\text{ekonomický rast} = Q_t - Q_{t-1}$$

kde Q_t vyjadruje reálny produkt v donom roku a Q_{t-1} reálny produkt v roku predchádzajúcom.

Rýchlosť (tempo) ekonomického rastu je spravidla vyjadrované ako miera ekonomického rastu. Je to v percentách vyjadrená zmena reálneho produktu ekonomiky, ku ktorej došlo v priebehu jedného roku.

$$\text{miera ekonomického rastu} = [(Q_t - Q_{t-1}) / Q_{t-1}] \cdot 100$$

Stáva sa, že výsledná veličina je záporná a potom hovoríme o negatívnom ekonomickom raste. Ak sa rovná výsledok nule, hovoríme o nulovom ekonomickom raste ekonomiky“ (Jurečka, Jánošíková; 2006, s. 210).

Ekonomický rast môžeme rozdeliť na extenzívny a intenzívny. Extenzívny je spôsobený zvyšovaním množstva vstupov, intenzívny je dôsledkom zvyšovania produktivity terajších vstupov. Tým pádom aj tempo rastu reálneho produktu bude ovplyvnené zmenami, ktoré nastanú v oblasti extenzívnych a intenzívnych rastových faktorov.

Hovoríme o zvyšovaní či znižovaní produktivity práce, efektívnosti využívania kapitálu, uplatňovania výsledkov vedy a techniky, poklesu energetickej a materiálovej náročnosti či nárastu alebo poklesu celkového objemu výrobných faktorov a vstupov do výroby.

HDP vyjadrený pomocou výmenných kurzov a parity kúpnej sily či medziročné tempo rastu sú len určitými „obmenami“ klasického HDP. Určitými alternatívami tohto základného makroekonomického agregátu sú okrem iných aj hrubý národný dôchodok,

reálny hrubý národný dôchodok či index ľudského rozvoja, ktorým budú venované nasledujúce strany.

3.5. Hrubý národný dôchodok

Môžeme ho charakterizovať ako ukazovateľ, ktorý reprezentuje procesy prvotného rozdelenia medzi národnou ekonomikou (národným hospodárstvom) a svetom. „*Predstavuje súhrn prvotných dôchodkov rezidentských inštitucionálnych jednotiek: náhrady zamestnancov, dane z výroby a dovozu mínus dotácie, dôchodky z vlastníctva (príjmové mínus výdavkové), provozný prebytok a zmiešaný dôchodok*“ (Ročenka konkurencieschopnosti Českej republiky, 2008, s. 23).

Ako je uvedené v Ročenke konkurencieschopnosti Českej republiky (2008), hrubý národný dôchodok (HND) zistíme ako rozdiel medzi hrubým domácim produktom a výdavkovými prvotnými dôchodkami, ktoré majú byť platené rezidentmi nerezidentom plus navyše prvotné dôchodky, ktoré majú byť prijaté rezidentmi od nerezidentov.

V minulosti pozorovanie tokov prvotných dôchodkov medzi jednotlivými krajinami nebolo také dôležité. Avšak s postupnou liberalizáciou kapitálových tokov a voľným pohybom pracovných síl sa sledovanie prílivu a odlivu prvotných dôchodkov stáva čoraz významnejším a opodstatnenejším. Je to spôsobené faktorom užívania dôchodkov inde, ako sú dôchodky vytvárané. V súčasnej veľmi silnej integrovanej svetovej ekonomike môže byť značná časť domácej produkcie vytvorená firmami, ktoré sú pod zahraničnou kontrolou a navyše skoro v každom národnom hospodárstve pracuje veľké množstvo zahraničných pracovníkov.

V posledných rokoch sú s odlivom dôchodkov spojené a rozhodujúce platby, ktoré sa týkajú predchádzajúceho prílivu priamych zahraničných investícií. Ide o reinvestície zisku, platby dividend a úroky z priamych zahraničných investícií. „*Tento vývoj prebieha v určitých fázach – po fáze prílivu sa zvyšuje význam reinvestovaného zisku a v tretej fáze prevažuje repatriovaný zisk*“ (Ročenka konkurencieschopnosti Českej republiky, 2008, s. 23).

Jednotlivé kategórie národného dôchodku odlišujú prvotné dôchodky, ktoré sú vlastnené rezidentskými a nerezidentskými jednotkami. HND lepšie odráža prostriedky, ktorými daná národná ekonomika disponuje. Tento ukazovateľ je dôležitý nielen

z analytického, ale aj praktického hľadiska. Podľa výšky hrubého národného dôchodku platia členské krajiny EÚ a OSN svoje príspevky.

3.6. Reálny hrubý národný dôchodok

Reálny hrubý národný dôchodok patrí medzi ukazovatele, ktoré poskytujú komplexnejší obraz o stave daného národného hospodárstva ako HDP hlavne v oblasti výmenných relácií. Reálny HDP odráža rast produkcie v ekonomike a predpokladá nemenné a stále ceny na domácich aj zahraničných trhoch. Čiže HDP neodráža zmeny výmenných relácií, ktoré reálne nastávajú. Tie však v skutočnosti vplývajú na dôchodok (zvyšujú či znižujú), ktorý je k dispozícii v danej ekonomike. Ako je uvedené v zborníku Ekonomickej univerzity v Bratislave: *„Zlepšenie výmenných relácií sa neprejaví na reálnom raste HDP, pretože v systéme národných účtov sa berú zmeny výmenných relácií ako cenový efekt. Zlepšovanie výmenných relácií spôsobuje, že reálna konvergencia prebieha rýchlejšie, ako vypovedá vykazovaný reálny predstih v tempe rastu HDP“* (Trnovský, Novák; 2006, s. 886).

„Výmenné relácie (Terms of Trade, T/T) zachytávajú pomer indexov vývozných a dovozných cien a vyjadrujú tak úspešnosť zeme pri obchodovaní so zahraničím“ (Ročenka konkurencieschopnosti Českej republiky, 2008, s. 24).

Výmenné relácie môžeme rozdeliť na krátkodobé a dlhodobé. Krátkodobé kolísanie je spôsobené prevažne zmenou cien surovín na svetových trhoch, prevažne ropy. Dlhodobé zmeny sú spôsobené kvalitatívnymi zmenami v presadzovaní sa domácej produkcie danej ekonomiky na svetových trhoch.

Ako uvádza Ročenka konkurencieschopnosti Českej republiky (2008), na výpočet prínosov či strát zo zmien výmenných relácií sa používa nasledujúci vzorec:

$$T = (X - M) / P - (X / P_X - M / P_M),$$

kde X – vývoz tovarov a služieb,

M – dovoz tovarov a služieb,

P_X – cenový deflátor dovozu,

P – priemerný cenový deflátor bežného salda vývozu a dovozu, pričom sa získava ako priemer deflátoru vývozu a dovozu.

Reálny hrubý národný dôchodok (RHDD) je najvýstižnejším ukazovateľom reálnej konvergenencie. Zmeny RHDD súvisia s rastúcou mierou integrácie, voľným pohybom pracovnej sily a kapitálu. Taktiež nie je ovplyvnený len objemom domácej produkcie, ale aj zahraničným obchodom a efektivitou zahraničnej výmeny. Podľa Trnovského a Nováka: „V prípade priaznivého vývoja výmenných relácií je potreba menej vývozu na zaplatenie objemu dovozu, čiže pri danej výrobe môže presunúť prostriedky na vývoz do spotreby alebo do tvorby kapitálu“ (Trnovský, Novák; 2006, s. 889). Práve kvôli tomuto dôvodu sa ukazovateľ **reálneho hrubého národného dôchodku** objavuje v systéme národných účtov, pretože klasický HDP dôchodkovo-tvorný efekt spomenutý vyššie neobsahuje.

Ako sa zmieňuje Trnovský, reálny hrubý národný dôchodok môžeme vypočítať podľa vzorca, v ktorom uskutočníme súčet reálneho HDP a strát resp. ziskov zo zahraničného obchodu (T):

$$\mathbf{RHDD = HDP_R + T.}$$

V súčasnosti za čoraz viditeľnejšieho a väčšieho integračného procesu, zväčšujúcej sa migrácii obyvateľstva a pohybu kapitálu je potrebné zameriavať sa nielen na sledovanie HDP vyjadreného v stálych cenách, ale je požadujúce sledovať aj vplyv výmenných relácií, ktoré práve ukazovateľ RHDD v sebe odráža a zahrňuje.

3.7. Index ľudského rozvoja

Patrí medzi jeden zo základných alternatívnych ukazovateľov súčasnosti, ktorý sa zameriava nielen na ekonomickú úroveň danej krajiny. Jeho história sa začala písať v roku 1990, kedy bol prvýkrát definovaný a predstavený v Human development report. Táto správa bola vydaná pod záštitou Organizácie spojených národov (OSN). Index bol zostavený pakistanským ekonómom Mahbub ul Haq, ktorý ho v Human development report uviedol nasledujúcimi slovami (Human development report, 2006, s. 263): *„Základnou úlohou vývoja je vytvoriť také životné prostredie, v ktorom ľudia môžu užívať dlhého, zdravého a kreatívneho života.“*

Ekonómovia si už dávno pred rokom 1990, kedy bol index vytvorený, uvedomili, že kvalitný ľudský život nie je sprevádzaný len rastom miezd či bohatstva krajiny, ale ďalšími faktormi, ktoré ho ovplyvňujú. Ide o širokú škálu činiteľov, ako je napr. prístup ku vzdelaniu, nádej na dožitie či prístup ku pitnej vode a zdravotníctvu. Vo vyspelých krajinách sa pri týchto skutočnostiach ľudia ani nepozastavujú, pretože ich považujú za samozrejmú a nutnú v rámci ich života a dosiahnutej určitej životnej úrovne. Keď však chceme objektívne hodnotiť a porovnávať nielen vyspelé krajiny samostatne, ale aj spolu s rozvojovými krajinami, je potrebné tieto zmienené javy brať do úvahy.

Index ľudského rozvoja (Human development index – HDI) môžeme charakterizovať ako *„zložený index, ktorý meria priemerné úspechy krajiny v troch základných okruhoch ľudského rozvoja: dlhý a bohatý život, prístup ku vzdelaniu a slušný štandard života“* (Human development report, 2007, s. 225).

Tieto tri oblasti sú založené na meraní a zisťovaní nádeje na dožitie pri narodení, gramotnosti dospeléj populácie a priemerného počtu ľudí študujúcich na základných, stredných a vysokých školách a taktiež na HDP vyjadrenom na 1 obyvateľa v parite kúpnej sily v USD.

Index ľudského rozvoja sa od roku 1993 každoročne publikuje v Human development report, ktorá je vypracovávaná pod patronátom OSN. V najnovšej Human development report za rok 2009 sú spracované a uvedené údaje z roku 2007, čo značí dvojročný rozdiel.

3.7.1. Metodika výpočtu

Pracovný postup či návod na výpočet HDI je sústavne spresňovaný a vylepšovaný. Ako už bolo zmienené, výpočet sa skladá z troch oblastí – troch komponentov. Ako uvádza Tomšík (1999, s. 85): „*Jeho konštantnými komponentmi sú životná úroveň (meraná výškou hrubého domáceho produktu na obyvateľa – počítaný v parite kúpnej sily). Druhým komponentom je nádej na dožitie (meraná stredná dĺžka života) a tretia je získaná úroveň vzdelania. Tretí komponent (dosiahnutá úroveň vzdelania) sa skladá z úrovne gramotnosti (váha 2/3 v danom ukazovateli) a z priemernej dĺžky školskej dochádzky (váha 1/3).*“

Predtým, ako prejdeme ku vzorcom výpočtu jednotlivých častí, z ktorých sa HDI skladá, je potrebné uviesť tzv. goalposts čiže hraničné body pre jednotlivé komponenty indexu. V rámci hraničných bodov sú stanovené maximálne a minimálne hodnoty.

Tab. č. 3.1.: Hraničné body pre výpočet indexu ľudského rozvoja

Komponent	Max. hodnota	Min. hodnota
Nádej na dožitie (roky)	85	25
Úroveň gramotnosti (%)*	100	0
Počet zapísaných žiakov (%)	100	0
HDP/1 obyv. v PPP (USD)	40000	100

*Hraničný bod na výpočet úrovne gramotnosti naznačuje maximálnu gramotnosť 100%. V praxi HDI je vypočítaný s hornou hranicou 99%.

Zdroj: Human development report 2007/2008 – technical note 1

Všeobecný vzorec na výpočet indexu podľa Human development report – technical note 1:

$$\text{Index} = (\text{skutočná hodnota} - \text{min. hodnota}) / (\text{max. hodnota} - \text{min. hodnota}).$$

3.7.2. Vzorce na výpočet jednotlivých indexov a celkového HDI

Tieto vzorce vychádzajú zo všeobecného vzorca, uvedeného na predchádzajúcej strane. Teraz si ich spresníme pre jednotlivé čiastočné indexy, ktoré sú potrebné na výpočet finálneho indexu ľudského rozvoja. Zdrojom pre uvedené vzorce je Human development report z roku 2007.

1. **Index nádeje na dožitie (Life expectancy index – LE)** - úmyselne stanovené hranice nádeje na dožitie. Vo vyspelých ekonomikách je vek vysoký (vysoká životná úroveň), v rozvojových je tento vek nízky (nedostatok jedla a pitnej vody, problémy v zdravotníctve, ...).

$$I_N = (x - 25) / (85 - 25),$$

kde x – skutočný počet rokov nádeje na dožitie v danej krajine.

2. **Index úrovne vzdelania (Education index – EI)** – aby sme získali jeho hodnotu, musíme si najskôr vyjadriť dva čiastkové indexy. Index gramotnosti a index indexu priemernej dĺžky školskej dochádzky.

$$I_G = (x - 0) / (100 - 0),$$

kde I_G – index gramotnosti (Adult literacy index – ALI),

x – gramotnosť populácie vo vybranom štáte (%).

$$I_D = (x - 0) / (100 - 0),$$

kde I_D – index priemernej dĺžky školskej dochádzky (Gross enrollment index – GEI),

x – priemerná dochádzka v zvolenej krajine (%).

Keď máme vypočítané dva čiastkové indexy, môžeme index úrovne vzdelania vyjadriť nasledovne:

$$I_V = 2/3 I_G + 1/3 I_D.$$

3. **Index HDP (GDP index)** – pri tomto indexe sa zaoberáme ekonomickou úrovňou krajiny, ktorá je vyjadrená pomocou HDP na 1 obyvateľa v PPP (USD). Stanovené hranice pri HDP/obyv. v PPP sú z toho dôvodu, aby

nedochádzalo ku skresleniu HDI, pretože je obrovský rozdiel vo výške HDP medzi krajinami rozvinutými a rozvojovými. Logaritmus dôvodom zníženia diverzifikácie krajín.

$$I_{HDP} = (\log x - \log 100) / (\log 40000 - \log 100),$$

kde x – skutočná výška HDP na 1 obyvateľa v PPP vo vybranom štáte.

Po zistení a vypočítaní všetkých čiastkových indexov môžeme pristúpiť k finálnemu vzorcu, pomocou ktorého vypočítame skutočnú výšku indexu ľudského rozvoja v danej ekonomike. Index ľudského rozvoja zistíme nasledovne:

$$HDI = 1/3 I_{ND} + 1/3 I_V + 1/3 I_{HDP},$$

kde I_{ND} – index nádeje na dožitie,

I_V – index vzdelania,

I_{HDP} – index HDP.

Krajiny podľa dosiahnutej úrovne HDI môžeme rozdeliť na:

1. krajiny s veľmi vysokým stupňom rozvoja – HDI v intervale 0,9 – 1;
2. krajiny s vysokým štandardom ľudského rozvoja – HDI v rozmedzí 0,8 – 0,9;
3. krajiny priemerne rozvinuté – HDI v intervale 0,5 – 0,8;
4. krajiny málo rozvinuté – HDI < 0,5.

Do roku 2007 existovali iba tri stupne rozvoja. Human development report z roku 2009 zaviedla novú metodiku v oblasti indexu rozvoja človeka. Bola pridaná ďalšia úroveň rozvoja a to krajiny s veľmi vysokým stupňom rozvoja.

Index ľudského rozvoja sa zameriava nielen na ekonomickú úroveň krajín, ale berie do úvahy aj ostatné aspekty a skutočnosti, ktoré súvisia s ekonomickým rozvojom krajiny. Veľmi komplexne a objektívne hodnotí daný štát a zabezpečuje, že žiadna z oblastí nie je preferovaná, pretože okrem HDP berie do úvahy aj nádej na dožitie, či gramotnosť obyvateľstva.

3.8. Zhrnutie

V tejto kapitole sme teoreticky definovali, čo HDP znamená, aké obsahuje nepresnosti a chyby. Práve kvôli týmto nedostatkom sa ekonómovia zaoberali, ako objektívnejšie hodnotiť ekonomickú úroveň a vyspelosť vybraného národného hospodárstva. Postupne boli vysvetlené prepočty HDP pomocou výmenného kurzu, parity kúpnej sily a taktiež tempo rastu HDP. Tieto ukazovatele sú, ako už bolo spomenuté, určitou „obmenou“ klasického hrubého domáceho produktu. Aby sme zohľadnili vplyvy rozdelenia dôchodku a výmenných relácií, predstavili sme si hrubý národný dôchodok a hrubý reálny dôchodok. Nie vo všetkých krajinách sveta je vzdelanie samozrejmosťou, existuje rozdielna nádej na dožitie a dĺžka stredného života. Na to, aby boli brané do úvahy aj tieto faktory, zamerali sme sa aj na index ľudského rozvoja. Táto kapitola bola venovaná teoretickému vymedzeniu a vysvetleniu vybraných ukazovateľov. V nasledujúcej sa zameriame na ich praktické porovnávanie v rámci krajín V4.

4. Porovnanie jednotlivých ekonomík

Slovensko, Česko, Poľsko a Maďarsko sú si veľmi podobné krajiny z hľadiska novodobého historického vývoja, kultúry, jazyka či tradícií. Spoločne po druhej svetovej vojne prešli obdobím socializmu, kedy ich politika bola ovplyvnená a niekedy až riadená rozhodnutiami Moskvy a Sovietskeho zväzu (ZSSR). Po páde komunistického režimu v roku 1989 nastal v štátoch vtedajšej V3 transformačný proces, v rámci ktorého sa jednotlivé vlády rozhodovali o rýchlosti, dĺžke a spôsobe jeho uskutočnenia. Následne došlo k rozdeleniu ČSFR, a všetky členské krajiny začali kráčať svojou vlastnou politickou i ekonomickou cestou.

V tejto časti bakalárskej práce sa budeme zaoberať praktickým porovnávaním štátov V4 pomocou ukazovateľov, ktoré boli v teoretickej časti definované. Graduálne budú tieto národné hospodárstva komparované prostredníctvom HDP vyjadreného pomocou výmenných kurzov, parity kúpnej sily, medziročného tempa rastu reálneho produktu, hrubého národného a reálneho dôchodku a následne pomocou indexu ľudského rozvoja.

Krajiny V4 budú porovnávané od roku 2000. Ten je považovaný za prelomový rok, pretože došlo nielen ku „všednej“ zmene roka, ale aj storočia a tisícročia. Z ekonomického hľadiska sa skončila surovínová kríza v Ázii, ktorá poznačila aj stredoeurópske ekonomiky hospodárskym poklesom. Tieto ekonomiky opäť začali ožívať a rásť a došlo ku zmene v rámci hospodárskeho cyklu, kedy sa jednotlivé národné hospodárstva dostávali z recesie do fázy rastu.

Začiatkom kapitoly si stručne predstavíme politický vývoj krajín V4 od roku 2000, ďalej budeme postupne rozoberať a analyzovať jednotlivé ukazovatele samostatne pre danú ekonomiku a následne uskutočníme vzájomnú komparáciu štátov pre daný agregát.

4.1. Politický vývoj krajín Višegrádskej štvorky

Pred začiatkom komparácie štátov V4 si musíme najskôr aspoň v krátkosti predstaviť politický vývoj krajín. Musíme si uvedomiť, že hospodársku politiku uskutočňujú jej nositelia, medzi ktorých patrí aj výkonná moc krajín. Zameriame sa na obdobie od roku parlamentných volieb najbližších k roku 2000. Je však zreteľné, že vývoj je ovplyvnený aj rozhodnutiami, zákonmi, či nariadeniami, ktoré boli uskutočnené v minulosti.

4.1.1. Slovenská republika

Politický vývoj Slovenska budeme charakterizovať konkrétne od roku 1998 kedy sa uskutočnili parlamentné voľby, ktoré vyhralo HZDS-ĽS za opozičným SDK. Vladimírovi Mečiarovi ako víťazovi volieb a bývalému premiérovi sa však nepodarilo vytvoriť koalíciu, pretože nedokázal získať parlamentnú väčšinu. Naopak Mikuláš Dzurinda ako líder SDK ju zaistiť dokázal a jeho strana vytvorila vládu spolu so SDL, SMK a SOP. Táto koalícia bola zložená stranami, ktoré nemali rovnaké programy, boli však alternatívou Mečiarovej vláde. Práve kvôli týmto rozdielom dochádzalo k stretom zámerov koaličných strán a odvolávaniu ministrov. Napriek tomu nástupom Dzurindovej vlády nastalo obdobie vylepšovania vzťahov so zahraničím (hlavne EÚ), zavádzanie potrebných reforiem a zásadné škrty vo verejných financiách.

V roku 2002 sa opäť uskutočnili parlamentné voľby, ktoré vyhralo HZDS-ĽS. Druhému Dzurindovi sa však opäť podarilo vytvoriť vládu na úkor víťaza Mečiara. Tentoraz bola vládna garnitúra tvorená stranami SDKÚ, KDH, SMK a ANO. Cieľom vlády bolo zefektívnenie podnikateľského prostredia či daňová, sociálna, dôchodková a zdravotnícka reforma. Taktiež sa pod taktovkou tejto vlády podarilo ukončiť Slovensku prístupové rokovania do EÚ a NATO kam vstúpilo v roku 2004. Svoj mandát však ukončila o pár mesiacov skôr kvôli vnútro-koaličným sporom, problémom s menšinovým vládnutím a čiastočne aj pre korupčné kauzy, ktoré sa jej dotýkali.

Rok 2006 bol rokom ďalších, teraz však už predčasných parlamentných volieb. V nich uspela strana SMER pred druhou Dzurindovu SDKÚ. Robert Fico ako predseda SMERu a víťaz volieb bol poverený prezidentom zostaviť vládu. Jeho koaličnými partnermi sa stala nacionalistická SNS a HZDS-ĽS. Mandát vlády sa končí tento rok. Toto obdobie je charakteristické posilňovaním úlohy štátu v ekonomike, zastavením privatizácie, zrušením zdravotníckej či napadnutím dôchodkovej reformy a rastúcimi

sociálnymi dávkami aj na úkor zvyšujúceho sa verejného dlhu. Slovensku sa podarilo v roku 2007 úspešne vstúpiť do Schengenského priestoru. Táto vláda sa musela pasovať so svetovou finančnou krízou, ktorá postihla aj túto malú otvorenú slovenskú ekonomiku.

4.1.2. Česká republika

V Českej republike sa podobne ako na Slovensku v roku 1998 uskutočnili parlamentné voľby. Tieto voľby však boli predčasné, pretože v roku 1997 bola schválená úradnícka vláda pod vedením Jozefa Tošovského. Jednoznačné volebné víťazstvo zaznamenala dovtedy opozičná ČSSD pod vedením Miloše Zemana, ktorému sa podarilo zostaviť menšinovú vládu. Miloš Zeman sa snažil vyjednať podporu jeho vlády u opozičnej ODS Václava Klause. Počas štvorročného mandátu Zemanovej vlády doznieval vplyv krízy z roku 1997. Uskutočnili sa zásadné kroky v oblasti prílivu zahraničného kapitálu do krajiny, čo spôsobilo jeho nárast a dalo za príčinu skončeniu krízy a opätovnému rastu českého hospodárstva. V roku 1999 sa ČR stala súčasťou NATO.

Rok 2002 bol rokom volieb s riadnym termínom bez predčasného ukončenia mandátu vlády. Víťazom sa stala opäť ČSSD, ktorej sa podarilo vytvoriť koalíciu s KDU-ČSL a US-DEU. Premiérom sa zároveň stal predseda ČSSD Vladimír Špidla. Tento koaličný trojlístok mal len nepatrnú väčšinu a vláda pôsobila nestabilne. Výsledkom bola Špidlova demisia v roku 2004. Následne sa novým a najmladším predsedom vlády v histórii ČR stal Stanislav Gross, ktorý však kvôli mnohým škandálom súvisiacich s jeho menom odstúpil po necelom roku a nahradil ho Jiří Paroubek, ktorý už úspešne dovládol. ČR vstúpila pod touto vládou do EÚ v roku 2004. Hoci toto obdobie bolo na politickej úrovni nepokojné a nestabilné, Česko zaznamenalo vysoký prílev zahraničného kapitálu a zaradilo sa medzi krajiny s najvyšším prílevom priamych zahraničných investícií. To malo za následok rast HDP a taktiež nastal veľký nárast na finančnom účte platobnej bilancie a tým pádom aj zlepšenie celkového salda.

Po vypršaní mandátu vlády Jiřího Paroubka nastali parlamentné voľby v roku 2006. Volebné víťazstvo po ôsmich rokoch čakania zaznamenala dovtedy opozičná ODS na čele s Mirkom Topolánkom, za druhou Paroubkovou ČSSD. Topolánek dostal od prezidenta ČR poverenie na zostavenie novej vlády. Jeho prvá vláda sa skladala z členov ODS a nestraníkov. Svoju činnosť vykonávala len päť mesiacov, pretože jej bola vyslovená nedôvera. Topolánkovi sa i napriek tomu opäť podarilo vytvoriť vládu spolu s KDU-ČSL a SZ. Toto zloženie vydržalo do marca 2009, kedy Topolánkova vláda padla. Topolánkova

vládna garnitúra si zobrala za vzor slovenské reformy. Zahájila reformu verejných financií, zdravotníctva a musela sa pasovať s finančnou krízou. Po páde druhej Topolánkovej vlády sa moci ujala úradnícka vláda Jana Fischera, bývalého predsedu českého štatistického úradu.

4.1.3. Poľsko

Obdobie konca 90-tych rokov bolo charakteristické vplyvom krízy, ktorá bola v Rusku. Ruská federácia bola v tom čase jednou z hlavných exportných destinácií Poľska, a preto bolo Poľsko touto krízou poznačené. V rámci politického vývoja Poľska sa zameriame na obdobie od roku 2001, pretože to bol rok parlamentných volieb. V týchto voľbách vyhrala strana Leszeka Millera SLD pred druhou PO Macieja Plazyńskiego. SLD vytvorila koalíciu s agrárnou PSL a ľavicou UP. Predsedom vlády sa stal Miller. Úlohou tejto vlády bol vstup Poľska do EÚ. Napriek tomu, že Miller bol v podstate lídrom ľavicového koaličného zoskupenia znížil dane. S premiérom Millerom sa spájali korupčné škandály práve kvôli ktorým deň po vstupe Poľska do EÚ abdikoval. Následne bol vymenovaný nový premiér Marek Belka, ktorý získal podporu na druhý pokus.

Na jeseň roku 2005 sa uskutočnili prezidentské aj parlamentné voľby. Parlamentné vyhrala PiS Jaroslawa Kaczyńskiego. Lech Kaczyński kandidoval v tom čase za prezidenta a jeho brat Jaroslaw nechcel ohroziť Lechove šance, tak odporučil na miesto predsedu vlády Kazimierza Marcinkienwicza. V lete 2006 však Marcinkienwicz prekvapivo podal demisiu a novým premiérom sa stal práve Jaroslaw Kaczyński. Kaczyński ako predsedom poľskej vlády dlho nezostal, pretože boli vyhlásené predčasné parlamentné voľby.

Tieto predčasné voľby sa uskutočnili na jeseň 2007. Víťazom sa stala dovtedy opozičná liberálna PO Donalda Tuska, pred druhou Kaczyńskiego PiS. Tusk sa stal premiérom, pretože získal parlamentnú väčšinu spolu s PSL. Tuskova vláda sa zaviazala pokračovať v privatizácii verejného sektora, zníženiu daní, či prijatíu EURA.

4.1.4. Maďarsko

Rok 1998 bol rokom parlamentných volieb nielen na Slovensku a Česku, ale i v Maďarsku. Ich víťazom sa stala pravicová strana Viktora Orbána Fidesz, pred druhou MSZP Gyula Hornu. Viktor Orbán sa stal predsedom vlády, ktorú vytvoril spolu s FKGP. Jedným z hlavných cieľov Orbánovho kabinetu bolo zníženie inflácie, ktorá dosahovala v tom čase 15% a vstup Maďarska do NATO, kde vstúpilo v roku 1999.

V roku 2002 sa uskutočnili ďalšie voľby do maďarského parlamentu. Tentoraz však predbehol MSZP Orbánov Fidesz a premiérom sa stal Peter Medgyessy. Prijali sa relatívne dobré reformy a Maďarsko vstúpilo do EÚ. V roku 2006 MSZP obhájil volebné víťazstvo, tentoraz pod vedením budúceho premiéra Ferencu Gyurcsányho. Po prepuknutí škandálu ohľadom klamania voličom zo strany premiérovej strany vypukli nepokoje a bol vyvíjaný tlak na Gyurcsányho a jeho rezignáciu. On však tento tlak verejnosti ustál no abdikáciu podal v roku 2009 po vnútrostraníckom rozhodnutí. Nahradil ho súčasný premiér Gordon Bajnai, ktorý zrušil trinásť dôchodky a zvýšil dane.

V apríli 2010 sa uskutočnili ďalšie parlamentné voľby, v ktorých sa Maďari vyjadrili za zmenu. Voľby jednoznačne vyhral opozičný Fidesz na čele s bývalým premiérom Viktorom Orbánom. Orbánovi sa podarí zostaviť vládu aj bez iných politických strán a na základe výsledkov druhého kola získal aj 2/3 ústavnú väčšinu. Doteraz vládnucci socialisti utrpeli porážku a obávali sa aj o druhú pozíciu pred nacionalistickým Jobbikom.

Maďarsko sa vážnymi chybami pri tvorení hospodárskej politiky a plytvaním verejným financiami dostalo do závažných problémov (veľké deficity, zlá štruktúra ekonomiky, štedré sociálne dávky), ktoré sa v období finančnej krízy ešte prehĺbili. Nasledujúca maďarská vláda bude musieť prijímať úsporné opatrenia a robiť radikálne škrtý vo verejných výdavkoch. Politici vždy pred voľbami sľubovali populistické nesplniteľné sľuby, z ktorých Maďari už vytriezveli a uvedomujú si nutnosť šetrenia.

4.2. HDP vyjadrený pomocou oficiálneho výmenného kurzu

Prvým ukazovateľom, ktorým sa budeme v rámci integračného zoskupenia V4 zaoberať, je HDP vyjadrený prostredníctvom oficiálneho výmenného kurzu.

Tab. č. 4.1.: HDP vyjadrený pomocou oficiálnych výmenných kurzov (EURO/obyv.)

Štát/Rok	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009*
Slovensko	4800	5500	6300	7100	8300	10200	12000	12300
Česko	7800	7900	8600	9800	11000	12300	14200	13100
Poľsko	5500	5000	5300	6400	7100	8100	9500	8100
Maďarsko	7000	7300	8200	8800	8900	10100	10500	9100

Zdroj: Ministerstvo financií ČR, vlastná tvorba

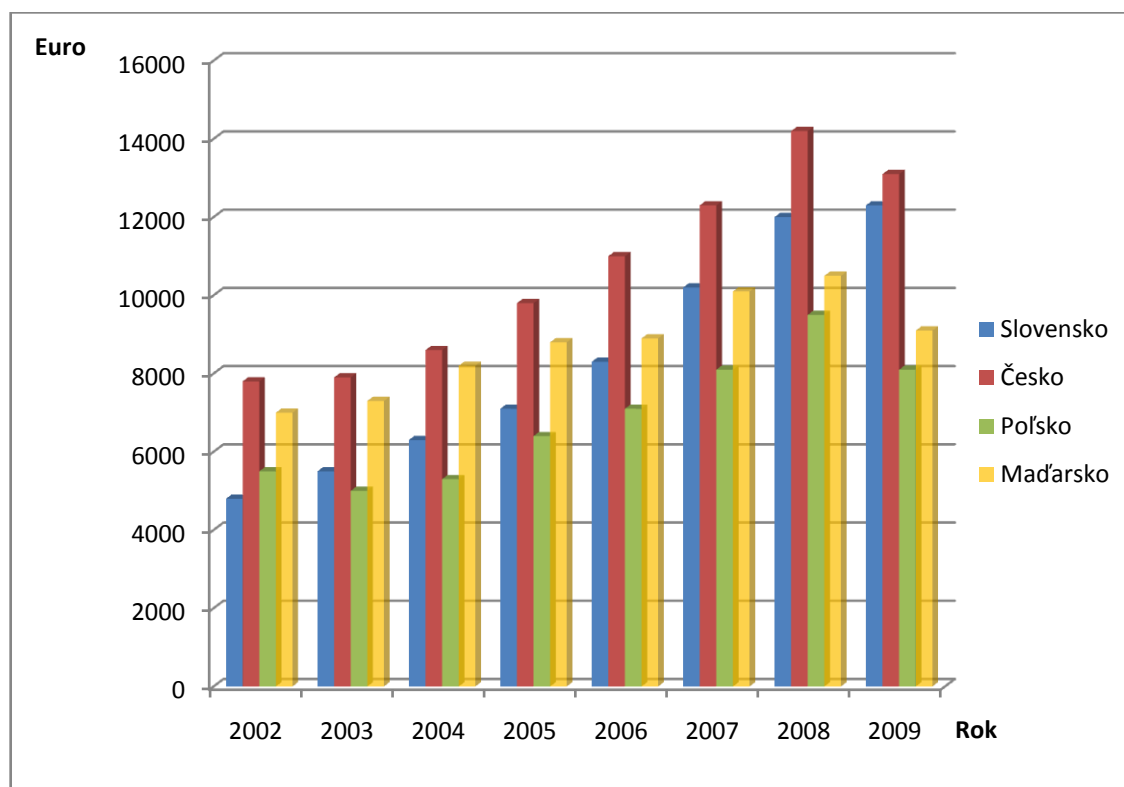
* odhad

Uvedená tabuľka nám zachytáva vývoj a hodnotu HDP pre štáty V4 od roku 2002. Pôvodne sme mali vývoj ukazovateľov sledovať už od roku 2000, ale ministerstvo financií ČR malo k dispozícii údaje len od roku 2002.

Ako máme možnosť vidieť, všetky krajiny okrem Poľska vykazovali rast HDP/obyv. od začiatku sledovaného obdobia. V Poľsku poklesol produkt v roku 2003 o 500 eur na jedného obyvateľa. Bolo to spôsobené znížením výšky rastu reálneho produktu o 3,1 p.b. na hodnotu 1,2%. Rastový trend nastal o rok neskôr a trval až do roku 2009. Najvyššia produkcia Poľska bola zaznamenaná v roku 2008, konkrétne 9500 eur/obyv. Najnižšiu úroveň produktu v rámci porovnávaného obdobia vykázalo Slovensko. Táto hodnota je v roku 2002 až o 3000 eur na obyvateľa nižšia ako u najlepšieho Česka. Zaujímavé je, že Slovenská aj Česká republika dosiahli najvyšší prírastok produktu až o 1900 eur/obyv. v roku 2007 resp. 2008. Hoci úroveň HDP/obyv. v roku 2000 u Maďarska bola 7000 eur/obyv. (na prvé Česko strácali 800 eur/obyv.) zaznamenali postupný veľmi mierny rast. Veď v roku 2008 bol na úrovni 10500 eur/obyv. čo značí zvýšenie len 3500 eur/obyv. v priebehu ôsmich rokov. V konfrontácii so Slovenskom, kde bol nárast jednoznačne najvyšší zo všetkých krajín V4 až o 7200 eur/obyv., je to rozdiel až 3700 eur na jednu osobu. Slovensku sa postupne podarilo dostať z posledného štvrtého miesta na miesto druhé, za svojho bývalého brata Česko. Údaje za rok 2009 nie sú ešte oficiálne, ide však len o odhady. Pokles sa odhaduje u všetkých krajín okrem Slovenska, ktoré by malo zaznamenať zvýšenie. Je však možné domnievať sa, že nárast je nepravdepodobný, pretože

slovenské tempo rastu bolo na úrovni – 4,7%. Najväčší prepád HDP/obyv. sa predikuje v Poľsku a Maďarsku a to o 1400 eur/obyv., v Česku by mal byť o 300 eur/obyv. nižší.

Graf č. 4.1.: HDP vyjadrený pomocou oficiálnych výmenných kurzov pre krajiny V4 (EURO/obyv.)

Zdroj: Ministerstvo financií ČR, vlastná tvorba

Na uvedenom grafe máme možnosť vidieť vzájomnú komparáciu krajín počas skúmaného časového intervalu. Česku sa počas celého obdobia podarilo udržať vedúce postavenie v rámci V4. Slovensko hoci bolo posledné v roku 2002, o rok neskôr už bolo na tretej pozícii pred Poľskom, ktorému odvtedy prináležala posledná pozícia. Slovensku sa podarilo predbehnúť Maďarsko v roku 2007, ktoré si dovtedy svoju druhú pozíciu udržovalo. Najvýraznejší nárast zaznamenalo Slovensko, najmiernejší rast Poľsko a Maďarsko.

4.3. HDP vyjadrený pomocou parity kúpnej sily

HDP vyjadrený prostredníctvom parity kúpnej sily na jedného obyvateľa je známejším ukazovateľom ako HDP vyjadrený pomocou výmenných kurzov. Tento agregát sa aj viac využíva v rámci medzinárodnej komparácie. Preto si jeho vývoj rozoberieme konkrétne pre dané ekonomiky integračného zoskupenia. HDP v PPP mal byť taktiež porovnávaný od roku 2000. Ministerstvo financií ČR publikovalo údaje len od roku 2002. Keďže hodnota produkcie je uvedená v eurách, zdroje OECD alebo World Bank nepripadali do úvahy. Eurostat ako európsky štatistický úrad využíva na vyjadrenie HDP v PKS (parita kúpneho štandardu) inú metodiku.

4.3.1. Slovenská republika

Ako bolo uvedené v teoretickej časti, HDP v parite kúpnej sily sa vyjadruje kvôli tomu, aby bola vzájomná komparácia efektívna, dostatočne vypovedajúca.

Tab. č. 4.2.: HDP Slovenska
v PKS(EURO/obyv.)

Rok	HDP
2002	11000
2003	11500
2004	12300
2005	13500
2006	15000
2007	16900
2008	18100
2009 *	17400

Zdroj: Ministerstvo financií ČR, vlastná tvorba

* odhad

V tejto tabuľke máme uvedené údaje o výške HDP v PKS na 1 obyvateľa v Slovenskej republike. Ako máme možnosť vidieť, Slovensko v rámci tohto ukazovateľa napreduje. Od roku 2002 sa hodnota HDP/obyv. neustále zvyšuje až po rok 2008. Najväčší nárast nastal v roku 2007, kedy sa zvýšil o 1900 eur/obyv. Bolo to spôsobené vysokým tempom rastu reálneho produktu, ktorý bol v danom roku vo výške viac ako 10%. Naopak pokles nastal v roku 2009, kedy sa na slovenskej ekonomike prejavila vo veľkej miere

finančná kríza. Tento údaj je však ešte len predpokladom. Slovenská ekonomika je ekonomikou otvorenou, ktorej domáci produkt závisí od výšky exportu. Slovensko sa v prepočte vyrobených áut na obyvateľa radí medzi svetové automobilové veľmoci. Dopyt, produkcia, ale aj činnosti súvisiace s týmto strojárskym priemyslom v čase krízy rapídne klesli. Okrem iného sa to prejavilo aj na poklese HDP v PKS za rok 2009, kedy sa predpokladaný pokles odhaduje na úrovni okolo 700 eur na osobu.

4.3.2. Česká republika

V nasledujúcej tabuľke sú uvedené údaje, ktoré reprezentujú českú ekonomiku.

Tab. č. 4.3.: HDP Česka v PKS
(EURO/obyv.)

Rok	HDP
2002	14400
2003	15200
2004	16300
2005	17200
2006	18200
2007	19000
2008	20100
2009 *	19400

Zdroj: Ministerstvo financií ČR, vlastná tvorba

* odhad

Pri pohľade na túto tabuľku zistíme, že HDP v PKS mal v Česku stúpajúcu tendenciu. Od roku 2002 nepretržite produkt ekonomiky rástol až po rok finančnej krízy. Najmiernejší nárast bol zaznamenaný v rokoch 2003 a 2007, kedy vzrástol o 800 eur na obyvateľa oproti rokom najväčšieho nárastu 2004, resp. 2008 o 1100 eur/obyv. Údaj za rok 2009 je len predpokladom. Pokles je taktiež spôsobený finančnou krízou a prudkým poklesom dopytu po automobiloch, prevažne v Nemecku. Nemecko je jedným z hlavných exportných partnerov Česka. Českej republike patrí v súčasnosti prvenstvo v počte vyrobených automobilov na obyvateľa pred svojím bývalým federatívnym bratom Slovenskom. Zaujímavé je, že odhadovaný pokles má byť na úrovni 700 eur/obyv., čo je rovnaký pokles ako už u zmieňovanej Slovenskej republiky.

4.3.3. Poľsko

Tab. č. 4.4.: HDP Poľska v PKS
(EURO/obyv.)

Rok	HDP
2002	9900
2003	10100
2004	11000
2005	11500
2006	12300
2007	13600
2008	14100
2009 *	14500

Zdroj: Ministerstvo financií ČR, vlastná tvorba

* odhad

Uvedená tabuľka reprezentuje úroveň HDP v PKS pre komparované roky v Poľsku. Ako máme možnosť vidieť, poľská ekonomika taktiež preukazovala rast od roku 2002. Najväčší nárast bol zaznamenaný v roku 2007 a to o 1300 eur/obyv. a naopak najmenší rast v roku 2003 o 200 eur na obyvateľa. Poľská ekonomika ako jediná ekonomika spomedzi krajín strednej Európy si pravdepodobne dokázala udržať hospodársky rast aj v roku 2009 na približnej úrovni 1,7%. Tento fakt sa prejavil aj na HDP/obyv. v PKS, ktorý aj v čase finančnej krízy v Poľsku vzrástol o 400 eur/obyv. Poľsko nebolo krízou postihnuté takou mierou ako ostatné ekonomiky spomedzi krajín V4. Ekonomika Poľska nie je závislá na exporte v takej veľkej miere ako je to u Slovenska či Česka a jej export nie je zameraný jedným smerom (automobily u SR a ČR). Poľsko má taktiež jeden z najrozvinutejších agrosektorov v Európe, ktorý zamestnáva až 20% populácie, a ktorý sa aj výrazne podieľa na výsledkoch ekonomiky.

4.3.4. Maďarsko

Tab. č. 4.5.: HDP Maďarska v PKS
(EURO/obyv.)

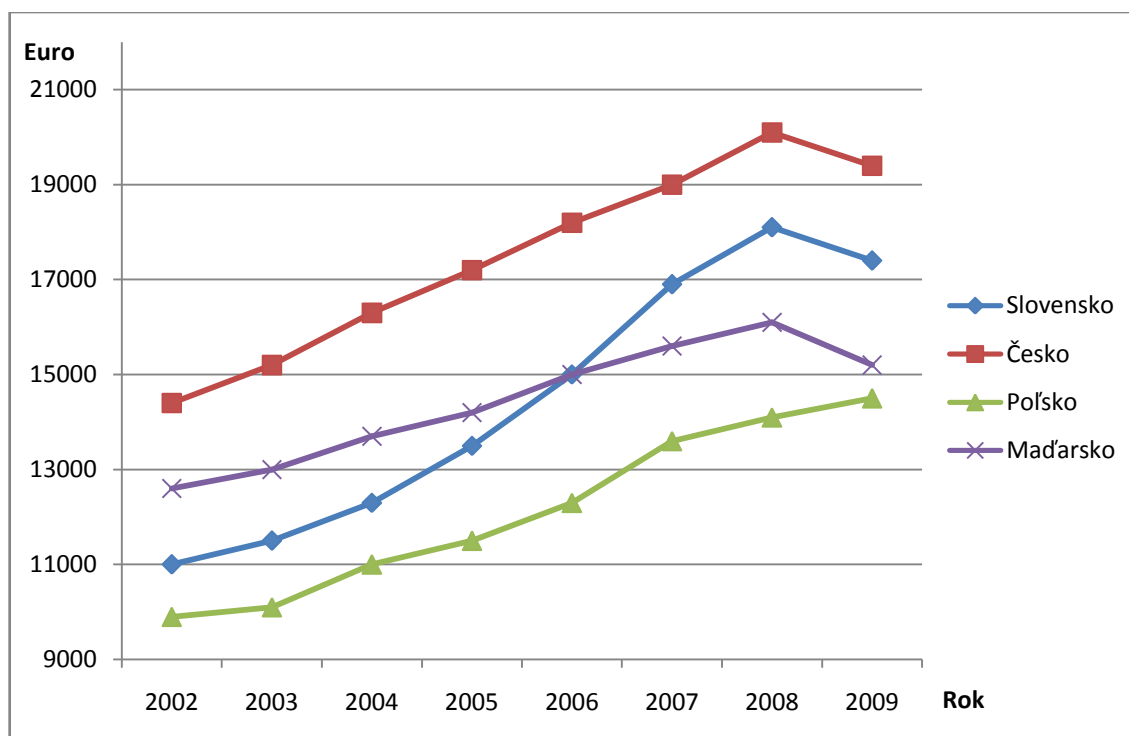
Rok	HDP
2002	12600
2003	13000
2004	13700
2005	14200
2006	15000
2007	15600
2008	16100
2009 *	15200

Zdroj: Ministerstvo financií ČR, vlastná tvorba

* odhad

Daná tabuľka nám odzrkadľuje výsledky HDP/obyv. v PKS v Maďarsku. Pri jej preskúmaní vidíme, že vývoj maďarskej ekonomiky je rovnaký ako u ostatných členských krajín V4. Národné hospodárstvo krajiny vykazovalo rast produktu od roku 2000, pričom najvyšší nastal v roku 2006 o 800 eur na obyvateľa. Maďarský nárast produktu nebol taký výrazný ako u predchádzajúcich ekonomík, resp. najväčší prírastok v Maďarsku je badateľne nižší ako najvyšší prírastok u Slovenska, Česka či Poľska. Hoci Maďarsko na prelome tisícročia patrilo medzi krajiny ekonomicky stabilné a zdravé, neskôr začalo mať problémy v oblasti verejných financií. Nerozvážne plytvanie peňazí, platenie trinásteho dôchodku a plnenie rôznych populistických sľubov priviedlo túto krajinu až na prah krachu v dôsledku už zmieňovaných problémov a dôsledkov finančnej krízy. Za rok 2009 zaznamenalo najväčší odhadovaný prepád o 900 eur/obyv., čo je o 200 eur/obyv. viac ako v prípade proexportne jednosmerne orientovaných Slovenska a Česka.

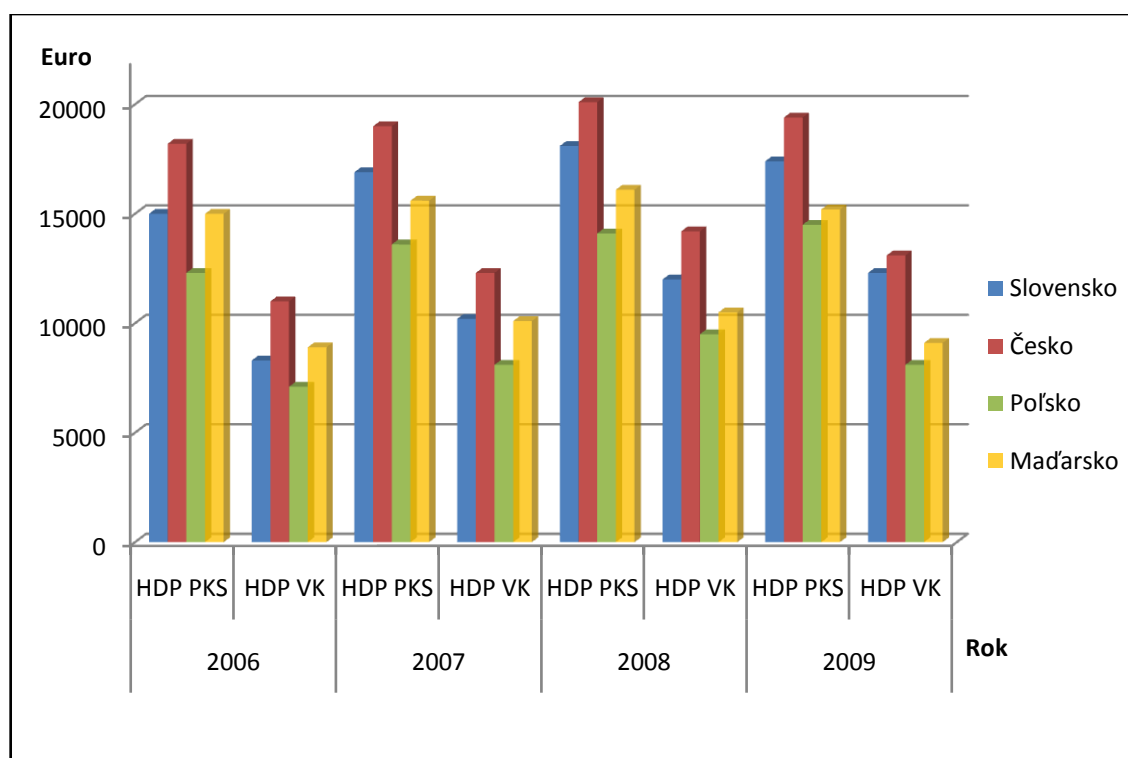
Graf č. 4.2.: HDP vyjadrený pomocou PKS pre krajiny V4 (EURO/obyv.)

Zdroj: Ministerstvo financií ČR, vlastná tvorba

Tento graf nám znázorňuje vývoj HDP v PKS od roku 2002. U Slovenska, Česka a Maďarska mal produkt rastúcu tendenciu až do roku prepuknutia finančnej krízy. Poľsko ako jediná krajina z krajín V4 zaznamenala rast aj v roku 2009. Máme možnosť vidieť, že v rámci tohto ukazovateľa je jednoznačne dlhodobo najlepšia Česká republika. Najviditeľnejší nárast produktu v sledovanom období zaznamenal bývalý federatívny brat Česka – Slovensko. HDP/obyv. v PKS u Maďarska a Poľska rástol v sledovanom období miernym tempom. Maďarsku sa darilo držať si druhú priečku do roku 2006, kedy bolo predbehnuté Slovenskou republikou. Poľsko hoci dlhodobo vykazuje rast HDP/obyv. v PKS, je z krajín V4 jednoznačne v rámci hodnotenia týmto ukazovateľom najslabšie, ale postupne sa približuje práve krízou postihnutému Maďarsku.

Graf č. 4.3.: HDP v PKS vs. HDP vo výmenných kurzoch (EURO/obyv.)

Zdroj: Ministerstvo financií ČR, vlastná tvorba

Pre zaujímavosť je uvedený graf, ktorý porovnáva HDP vyjadrený v PKS a HDP vyjadrený prostredníctvom výmenných kurzoch. Je vypracovaný len pre štyri roky z dôvodu lepšej prehľadnosti. Rozdiel medzi jednotlivými ukazovateľmi je jasne badateľný. Hodnota HDP v PKS je omnoho vyššia ako hodnota HDP vo výmenných kurzoch. Týmto rozdielom sa konkrétne zaoberajú ukazovatele konvergenie **odchýlka menového kurzu** od PKS (ERDI – Exchange rate deviation index) a **porovnateľná cenová úroveň** (CPL – Comparative price level).

4.4. Medziročné tempo rastu reálneho HDP

Medziročné tempo rastu reálneho HDP nám vyjadruje percentuálnu zmenu produkcie v danom roku, oproti roku predchádzajúcemu.

Tab. č. 4.6.: Medziročné tempo rastu reálneho HDP v %

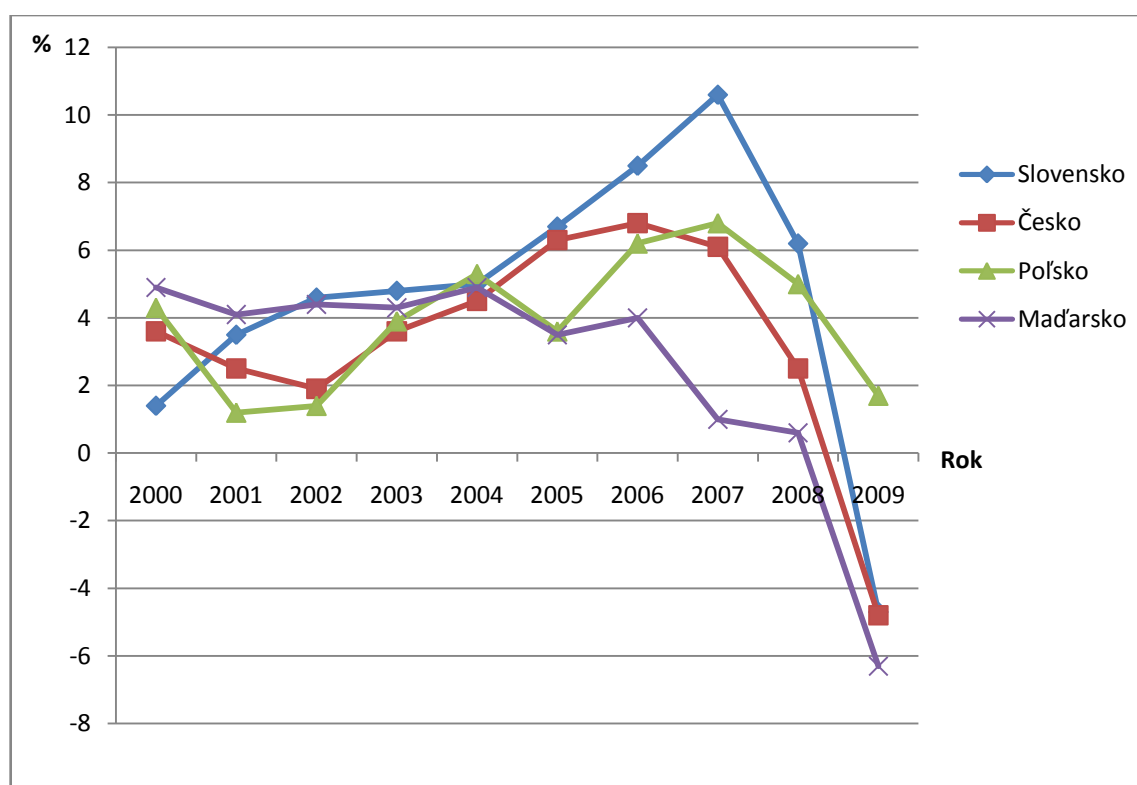
Štát/Rok	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Slovensko	1,4	3,5	4,6	4,8	5	6,7	8,5	10,6	6,2	-4,7
Česko	3,6	2,5	1,9	3,6	4,5	6,3	6,8	6,1	2,5	-4,8
Poľsko	4,3	1,2	1,4	3,9	5,3	3,6	6,2	6,8	5	1,7
Maďarsko	4,9	4,1	4,4	4,3	4,9	3,5	4	1	0,6	-6,3

Zdroj: Eurostat, vlastná tvorba

V uvedenej tabuľke máme možnosť vidieť hodnoty tempa rastu reálneho produktu pre jednotlivé členské štáty V4. Krajiny boli postihnuté potravinovou krízou v Ázii, ktorá skončila v roku 2000. Od tohto roku ekonomiky štátov začali rásť, zmenil sa hospodársky cyklus od recesie k opätovnému rastu. Do roku 2006 najstabilnejšiu úroveň rastu preukazuje maďarská ekonomika, čo je však paradoxné pre ich veľké problémy s verejnými financiami. Rozptyl rastu do tohto roku bol na úrovni 1,4 p.b. Na Slovensku sa pomaly začali prejavovať reformy, ktoré boli uskutočnené vtedajšou vládou na čele s Mikulášom Dzurindom a na územie Slovenskej republiky prichádzajú vo veľkej miere zahraničné investície. Česko vykazovalo od roku 2000 rast produktu s následným poklesom v rokoch 2001 a 2002, Poliaci zaznamenali pokles v roku 2001. Po vstupe krajín V4 do EÚ sa v Maďarsku znižovalo tempo rastu reálneho produktu, čo však bolo spôsobené problémami z minulosti, nerozvážnym vládnutím, či plytvaním verejných zdrojov a nesprávnymi opatreniami. Slovenská ekonomika začala rásť rýchlym tempom, najvyšší prírastok dosiahla v roku 2007, konkrétne 10,6%. Hospodárstvo Slovenska však nerástlo rovnomerne, ale vo veľkých skokoch, keď rozptyl rastu bol do roku krízy na úrovni až 9,2 p.b. Česká ekonomika dosahovala taktiež vysoký rast produktu, najvyšší v roku 2006 o hodnote 6,8% podobne ako Poľsko o rok neskôr. Rok 2009 bol rokom prepuknutia finančnej krízy. Keď sa pozrieme na predpokladané hodnoty tempa rastu reálneho produktu, zistíme, že najvýraznejší pokles zaznamenalo práve problémami

zmietané Maďarsko a to na úrovni 6,3%, oproti českému 4,8% a slovenskému 4,7%. Poľsko ako jediné zo štátov V4 a ako jedna z mála krajín EÚ rástlo rýchlosťou 1,7%. Slovenská a česká ekonomika prepadli hlavne kvôli už skôr zmieňovanému poklesu dopytu po automobiloch a maďarský vysoký prepád bol zapríčinený aj chybami minulosti. Keď však budeme brať prepád celého národného hospodárstva, najväčší bol na Slovensku 10,9 p.b. Česko 7,3 p.b., Maďarsko 6,9 p.b. a Poľsko len 3,3 p.b.

Graf č. 4.4.: Medziročné tempo rastu reálneho produktu krajín V4

Zdroj: Eurostat, vlastná tvorba

Uvedený graf zobrazuje vývoj tempa rastu reálneho produktu. U Maďarska máme do roku 2006 možnosť vidieť najstabilnejšiu úroveň rastu (následne obrovský prepád) u Slovenska veľký rozptyl s vysokým poklesom. Česko aj Poľsko v sledovanom období zaznamenali pokles v prvých rokoch nového tisícročia s následným rastom. V roku 2009 máme možnosť lepšie vidieť vzájomný porovnaný prepád jednotlivých národných hospodárstiev.

4.5. Hrubý národný dôchodok

Hrubý národný dôchodok je ukazovateľ, ktorý zohľadňuje procesy rozdeľovania medzi určitým národným hospodárstvom a svetom. Integrácia a globalizácia spôsobili, že tento ukazovateľ má v súčasnosti veľký význam, pretože hovorí o prílive a odlive prvotných dôchodkov zo a do zahraničia.

Tab. 4.7.: Hrubý národný dôchodok v % HDP

Štát/Rok	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Slovensko	99,4	99,5	98,3	95,3	96,0	97,3	97,5	96,6
Česko	98,3	97,2	95,9	95,7	94,5	95,1	94,6	93,0
Poľsko	99,4	99,2	97,8	93,5	95,9	96,7	96,1	95,7
Maďarsko	94,2	94,5	95,5	94,3	94,1	93,9	93,4	93,0

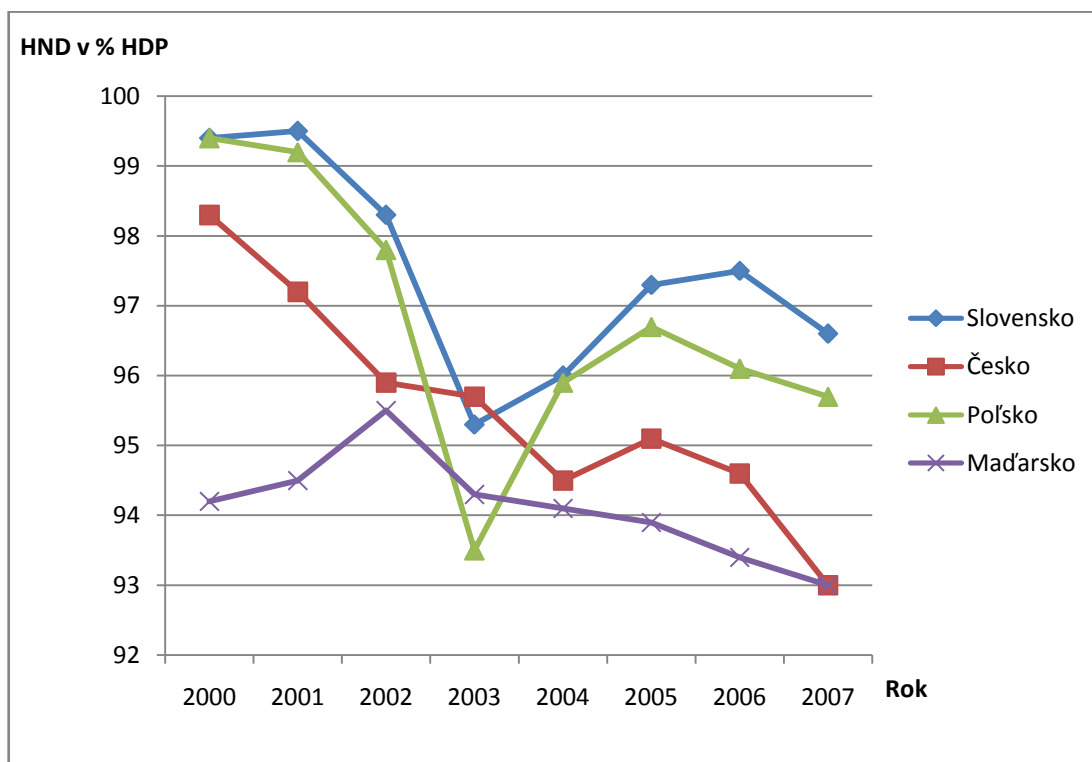
Zdroj: Ročenka konkurencieschopnosti ČR, vlastná tvorba

Tabuľka zobrazuje percentuálny podiel hrubého národného dôchodku na hrubom domácom produkte. Ako už bolo uvedené HND zahŕňa odliv a príliv dôchodkov v ekonomike a odzrkadľuje vyrobenú produkciu v peňažných jednotkách len rezidentmi. Čím je dosiahnuté % HND vyššie, tým dochádza k menšiemu odlivu dôchodkov do zahraničia. Napríklad v Luxembursku ako jednej z vyspelých krajín Európskej únie sa toto percento pohybuje približne na úrovni 80%, čo hovorí o značnom odlive, čiže zamestnávaní veľkého počtu zahraničných pracovných síl.

Sledovať vývoj tohto ukazovateľa v rámci bývalých komunistických krajín je veľmi zaujímavé. Keby sme sa pozreli pred rok 2000, zistili by sme, že HND dosahoval väčší percentuálny podiel na HDP v každej ekonomike. Všetky krajiny sa držali na úrovni viac ako 90%. Najnižší rozdiel medzi úrovňou HDP a HND dosiahlo Slovensko. V roku 2001 išlo len o rozdiel 0,5 p.b. v prospech HDP. Naopak najväčší rozdiel zaznamenalo spoločne Česko a Maďarsko v roku 2007 vo výške 7 p.b. Poľsko dosahovalo začiatkom tisícročia taktiež vysoký percentuálny podiel HND na HDP, ktorý sa však znižoval. V roku 2003 to bolo na úrovni 93,5% oproti 97,8% v roku predošlom, čo značí ročný rozdiel vo výške až 4,3 p.b. Je to najväčší ročný skok spomedzi všetkých štátov V4. V roku 2007 bolo

Poľsko po Slovensku ekonomikou, ktorá zaznamenala najnižší odliv dôchodkov v rámci krajín V4. S postupným rozvojom a rastom jednotlivých národných hospodárstiev dochádza k väčšiemu prílivu zahraničných investícií, čo znižuje úroveň hrubého národného dôchodku.

Graf č. 4.5.: Hrubý národný dôchodok v % HDP

Zdroj: Ročenka konkurencieschopnosti ČR, vlastná tvorba

Uvedený graf nám umožňuje názornejšie vidieť vývoj HND ako podiel na HDP. Slovenská republika dosahuje z dlhodobého hľadiska najlepší výsledok. S Poľskom začínali v roku 2000 na približne rovnakej úrovni, ale poľský podiel sa menil v skokoch. Maďarsko a Česko dosiahli v roku 2007 rovnakú úroveň, hoci v roku 2000 ich delili viac ako 4%.

Tab. č. 4.8.: Priemerný rast reálneho HDP a HND, 2004-2007 v %

Štát/Ukazovateľ	HDP	HND	Rozdiel v p.b.
Slovensko	7,7	7,8	0,1
Česko	6,1	5,6	-0,5
Poľsko	5,4	4,8	-0,6
Maďarsko	3,5	2,8	-0,7

Zdroj: Ročenka konkurencie schopnosti ČR, vlastná tvorba

Pri preskúmaní tabuľky zistíme, že Slovensko je jedinou krajinou zo štátov V4, ktorá dosahuje v sledovanom období vyššiu úroveň rastu HND ako HDP. Je to spôsobené tým, že do roku 2007 sa ešte nestihol prejaviť značný prílev zahraničných investícií. Taktiež na Slovensku prichádza k prílivu dôchodkov v dôsledku veľkého množstva pracujúcich v zahraničí. Napríklad v Česku dosahuje odliv miezd až 6% HDP. U ostatných krajín dochádza ku väčšiemu odlivu prvotných dôchodkov a tým pádom aj ku nižšiemu rastu HND ako HDP. Najvyšší rozdiel bol v Maďarsku na úrovni -0,7 p.b. Po maďarskej ekonomike nasleduje Poľsko s -0,6 p.b. a Česko -0,5 p.b.

4.6. Reálny hrubý národný dôchodok

Reálny hrubý národný dôchodok je najvýstižnejším ukazovateľom reálnej konvergenencie, ktorý odráža vplyv výmenných relácií, pričom zohľadňuje ich rast a pokles. Tieto výmenné relácie zachytávajú pomer indexov exportných a importných cien. Keďže v súčasnosti nemajú zanedbateľný dosah na dôchodok v ekonomike, uvedieme si ich vývoj pre vybrané štáty.

Tab. č. 4.9.: Vývoj výmenných relácií

Štát/Rok	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Slovensko	100,0	98,9	98,9	98,5	98,3	97,5	96,6	95,6
Česko	100,0	102,4	105,6	106,2	107,6	105,6	104,7	106,0
Poľsko	100,0	100,0	99,3	98,8	102,2	103,3	103,2	104,2
Maďarsko	100,0	100,6	102,1	101,8	101,7	100,1	98,7	99,0

Zdroj: Statistical Annex of European Economy, vlastná tvorba

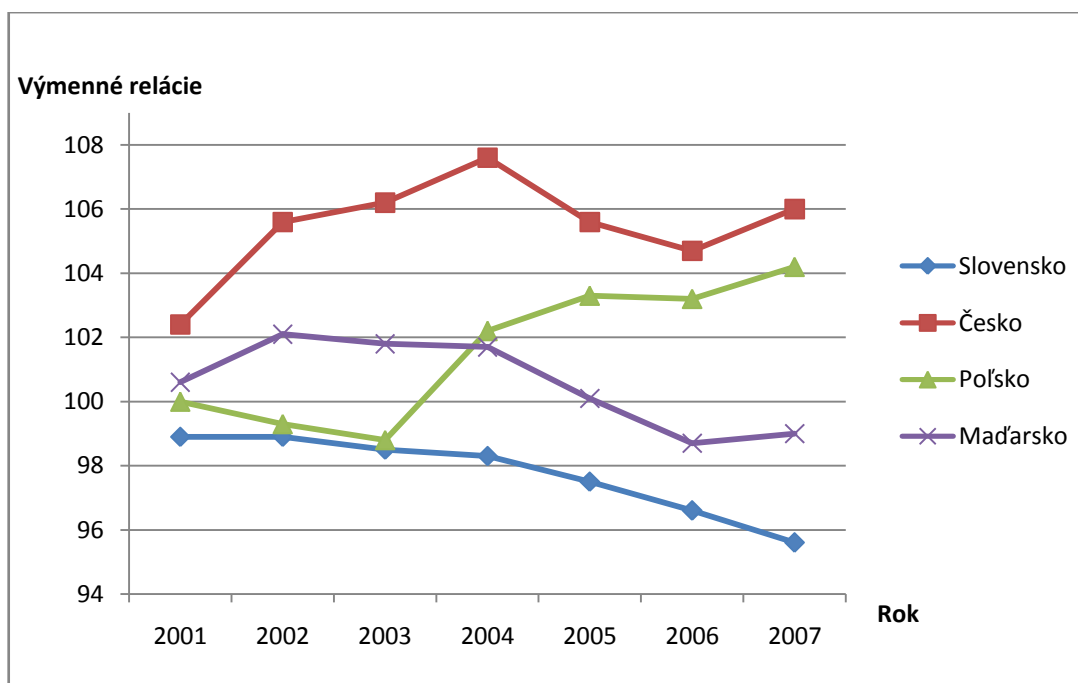
Uvedená tabuľka zachytáva vývoj výmenných relácií od roku 2000, ktorý považujeme za rok základný a oproti ktorému sú vyjadrené zmeny v rokoch ďalších. Výmenné relácie sú podielom medzi indexmi cien dovozu a vývozu. Ak ceny vývozu rastú rýchlejšie resp. klesajú pomalšie ako ceny dovozu, je index výmenných relácií vyšší ako 100. Značí to, že cenové podmienky sa na zahraničných trhoch pre danú ekonomiku zlepšili. Ak je tento index na menšej úrovni ako 100, tak ceny importu rástli rýchlejšie resp. klesali pomalším tempom ako ceny exportu. Ceny medzinárodného obchodu sa vypočítavajú na základe údajov vybraných ekonomických subjektov.

Po vyššie uvedených informáciách môžeme pristúpiť ku konkrétnemu zhodnoteniu tabuľky. Máme možnosť vidieť, že najvýhodnejšie predpoklady v oblasti cien na zahraničných trhoch má dlhodobo Česká republika. Za sledované obdobie sa ani raz nedostala pod úroveň, ktorá zhoršuje podmienky výmeny. Najlepší výsledok Česka u výmenných relácií bol dosiahnutý v roku 2004 a to o 7,6 bodu viac ako je výška základného indexu. Čo sa týka maďarskej a poľskej ekonomiky, dvakrát sa dostali pod úroveň z roku 2000. Znamenalo to obdobie, v ktorom sa pre ich národné hospodárstva zhoršila situácia ohľadom svetového obchodu. U Poľska to boli roky 2002 a 2003 u Maďarska 2006 a 2007. Najlepšiu hodnotu indexu Poliaci dosiahli v roku 2007 104,2

a Maďari 101,8 v roku 2003. Keď sa pozrieme na situáciu Slovenskej republiky, zistíme, že výmenné relácie sú v rámci celého sledovaného obdobia pod úrovňou 100, čo ho radí na chvost krajín V4 pri porovnávaní hodnoty výmenných relácií. Úroveň indexu sa neustále od roku 2000 znižovala až ku svojej minimálnej hodnote v roku 2007 95,6 čo je až o 10,4 bodov menej ako u prvého Česka.

Ak je hodnota indexu výmenných relácií nad základnou úrovňou 100, relácie pozitívne vplyvajú na hrubý národný dôchodok a spôsobujú jeho rast. Ak je však index nižší ako 100, výmenné relácie majú za dôsledok jeho pokles.

Graf č. 4.6.: Vývoj výmenných relácií (rok 2000 = 100)

Zdroj: Statistical Annex of European Economy, vlastná tvorba

Ako už bolo uvedené, najlepšie výsledky z krajín V4 z dlhodobého, ale aj krátkodobého hľadiska vykazuje Česká republika. Poľsku sa podarilo negatívny vývoj výmenných relácií zmeniť na rast a stabilizáciu v roku 2003. Maďarskej ekonomike sa nedarí dosahovať priaznivý výsledok, od roku 2002 si pozíciu zhoršovala s miernym nárastom až v roku 2007. Slovenské národné hospodárstvo si svoje miesto v medzinárodnom obchode neustále zhoršuje a za sledované obdobie nezaznamenalo žiadne zlepšenie.

Tab. č. 4.10.: Priemerný rast reálneho HDP a RHDD, 2001-2007 v %

Štát/Ukazovateľ	HDP	RHDD	Rozdiel v p.b.
Slovensko	6,2	5,6	-0,6
Česko	4,4	4,9	0,5
Poľsko	4,1	4,4	0,3
Maďarsko	4,0	3,9	-0,1

Zdroj: Eurostat – National Accounts, ECFIN, ČSÚ – HDP, Národné účty, vlastná tvorba

Z uvedenej tabuľky máme možnosť vidieť, že slovenská a maďarská ekonomika vykazujú vyššie tempá rastu HDP ako RHDD. Je to spôsobené dlhodobým negatívnym vývojom výmenných relácií. Najvyšší rozdiel je u Slovenska -0,6 p.b., Česko 0,5 p.b., Poľsko 0,3 p.b. a Maďarsko -0,1 p.b. Česko a Poľsko zaznamenali rast RHDD vyšší ako HDP. Na rozdiel od Maďarska a Slovenska malo české a poľské národné hospodárstvo priaznivé podmienky na medzinárodné obchodovanie. Ich tovar bol na zahraničných trhoch konkurencieschopný. Čiže vyššia miera rastu RHDD je spôsobená práve týmto faktorom.

4.7. Index ľudského rozvoja

Ako bolo vysvetlené a uvedené v teoretickej časti tejto práce, index rozvoja človeka je indexom zloženým. Skladá sa z indexu vzdelania, nádeje na dožitie a indexu HDP. V rámci komparácie krajín V4 sa zameriame až na porovnávanie finálneho indexu rozvoja, čiže jednotlivé čiastočné indexy predmetom komparácie nebudú.

Tab. č. 4.11.: Hodnoty indexu ľudského rozvoja, 2000 – 2003

Štát/Rok	2000	2001	2002	2003
Slovensko	0,835	0,836	0,842	0,849
Česko	0,849	0,861	0,868	0,874
Poľsko	0,833	0,841	0,850	0,858
Maďarsko	0,835	0,837	0,848	0,862

Zdroj: Human development reports, vlastná tvorba

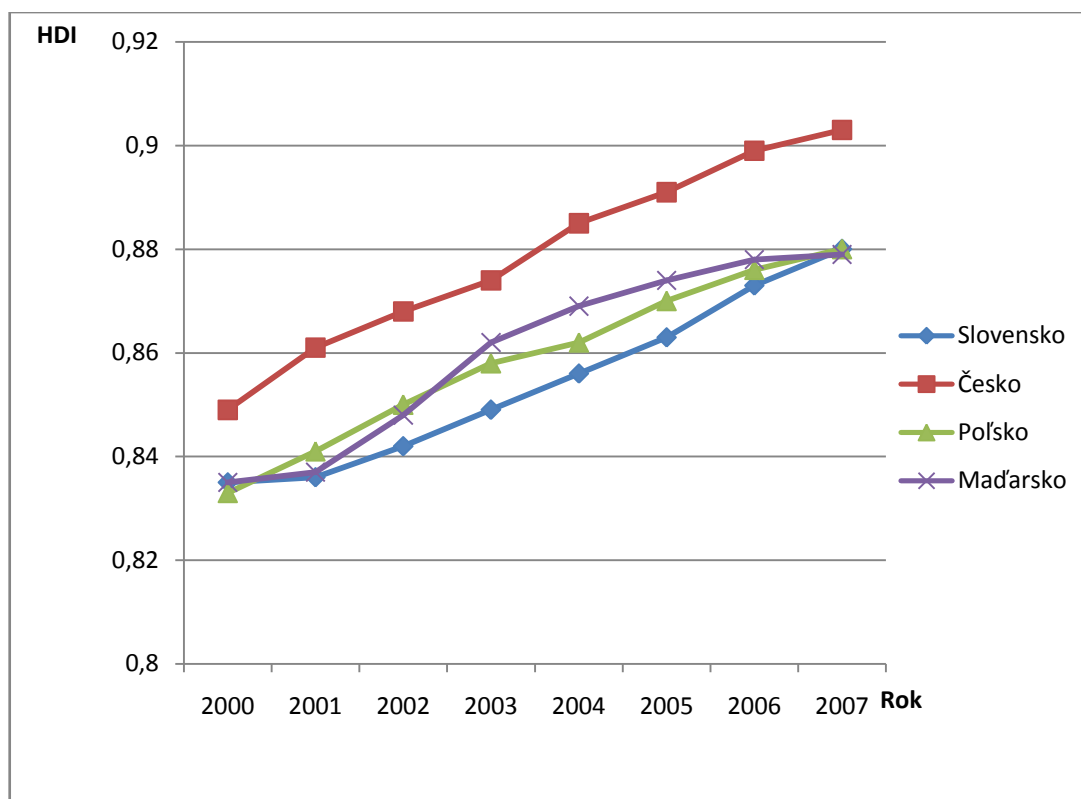
Tab. č. 4.12.: Hodnoty indexu ľudského rozvoja, 2004 – 2007

Štát/Rok	2004	2005	2006	2007
Slovensko	0,856	0,863	0,873	0,880
Česko	0,885	0,891	0,899	0,903
Poľsko	0,862	0,870	0,876	0,880
Maďarsko	0,869	0,874	0,878	0,879

Zdroj: Human development reports, vlastná tvorba

Tabuľky reprezentujú konkrétne hodnoty indexu ľudského rozvoja. Musíme si uvedomiť, že do roku 2006 boli krajiny delené podľa dosiahnutej úrovne do troch skupín, od roku 2007 do štyroch. Od roku 2000 najvyššiu hodnotu indexu vykazovalo Česko, ktoré si udržalo rastúci trend a najvyššie postavenie v rámci tohto ukazovateľa z krajín V4. Najnižšiu úroveň rozvoja v roku 2000 dosahovalo Poľsko, ktoré však neskôr napredovalo. Zaujímavosťou je, že Slovensko a Maďarsko dosahovali rovnakú úroveň indexu 0,835 v roku 2000 (začiatok komparovaného obdobia) a v roku 2007 (koniec obdobia) sú ich hodnoty opäť približne rovnakej výšky s minimálnym rozdielom. Do roku 2006 všetky krajiny patrili medzi krajiny s vysokým štandardom rozvoja, ale po roku 2007 sa ako jediná Česká republika dostala medzi elitu krajín s veľmi vysokým stupňom rozvoja.

Graf 4.7.: Index ľudského rozvoja krajín V4

Zdroj: Human development reports, vlastná tvorba

Uvedený graf nám umožňuje názornejšie vidieť vývoj HDI pre jednotlivé členské krajiny a uskutočniť ich grafické porovnanie. Keďže krajiny V4 len s malými výkyvmi ekonomicky napredovali a rástli, prejavilo sa to aj na raste indexu rozvoja. Rast ekonomiky umožnil rozvíjanie a napredovanie oblastí hodnotených indexom – zdravotníctvu a školstvu. Dlhodobý rastový trend indexu bol spôsobený zvyšujúcim sa rastom HDP v PPP, ale taktiež aj už zmienenej zlepšujúcej sa kvalite školstva a zdravotníctva v jednotlivých štátoch. Maďarsko, Poľsko a Slovensko dosahovali zo začiatku podobnú úroveň indexu, Česku sa už aj pred rokom 2000 podarilo zaradiť medzi rozvinutejšie krajiny. Českej republike sa najlepšie podarilo zlepšovať oblasti verejného života a najnovšie v roku 2007 je už medzi krajinami najrozvinutejšími, pričom ostatní členovia V4 viditeľne zaostávajú a majú určité rezervy. Ide práve o oblasti vzdelanosti a prístupnosti zdravotníckej starostlivosti. Ak chcú aj ostatné krajiny V4 napredovať a dobehnúť Českú republiku, mali by sa zamerať na jednotlivé problémové oblasti v ich národných hospodárstvach a snažiť sa udržať dlhodobý pozitívny trend vývoja. V rámci medzinárodného hodnotenia a komparácie by sme si mali uvedomiť, že Slovensko, Česko, Poľsko a Maďarsko patria v celosvetovom merítku medzi dobre hodnotené krajiny. Stále

existujú vo svete zeme, kde zdravotníctvo a školstvo nie sú v spoločnosti samozrejmosťou, ale sú privilegiom vyvolených. Tieto krajiny sa nachádzajú na chvoste hodnotených štátov.

Na predchádzajúcich stránkach boli uvedené a porovnávané presné hodnoty indexu ľudského rozvoja. Jeho výška sa pohybuje v rozmedzí čísel 0 až 1. Konkrétna úroveň indexu nám presne vymedzí, na akej úrovni rozvoja sa daná ekonomika nachádza, čiže do ktorej zo štyroch rozdelených skupín patrí. Výsledné číslo indexu nám však nič nehovorí o poradí jednotlivých štátov pri medzinárodnom hodnotení. Preto si teraz uvedieme poradie krajín V4 v rámci celkového súboru hodnotených národných hospodárstiev.

Tab. č. 4.13.: Celkové poradie krajín V4 podľa indexu ľudského rozvoja

Štát/Rok	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Slovensko	36.	39.	42.	42.	42.	42.	44.	42.
Česko	33.	32.	32.	31.	30.	32.	36.	36.
Poľsko	37.	35.	37.	36.	37.	37.	42.	41.
Maďarsko	35.	38.	38.	35.	35.	36.	41.	43.
Celkový počet krajín	173	175	177	177	177	177	182	182

Zdroj: Human development reports, vlastná tvorba

Keďže index ľudského rozvoja patrí medzi novšie ukazovatele, neustále sa vylepšuje a prebieha snaha o zvyšovanie počtu hodnotených štátov. Počet skúmaných národných hospodárstiev sa od roku 2000 zvýšil o 9. Z tohto dôvodu je komparácia krajín V4 menej objektívna ako napr. vývoj celkového indexu. Ako máme možnosť vidieť, krajiny V4 sa držia v rámci poradia relatívne blízko seba. Česku ako jedinému sa dlhodobo darí držať v prvej tridsiatke. Ostatné krajiny v nej boli tiež, postupne sa prepadli medzi štyridsiatku najlepších. Najlepšie postavenie má opäť Česká republika, pričom najvyššie sa umiestnila v roku 2004 a to na 30. mieste. Slovensko a Maďarsko boli najlepšie umiestnené na začiatku sledovaného obdobia a to na 36. resp. 35. pozícií, pričom Slovensku sa túto pozíciu už obhájiť ani opäť dosiahnuť nepodarilo a Maďarsko sa umiestnilo na rovnakom mieste ešte v rokoch 2003 a 2004. Poľsko dosiahlo najlepší výsledok v roku 2001, konkrétne 35. miesto, ktoré rok predtým prináležalo Maďarsku. Veľmi zaujímavé je, že hodnota finálneho indexu rozvoja má dlhodobý rastový trend čo je zdokumentované na predchádzajúcich stranách, ale pozície krajín pozitívny vývoj v rámci celého skúmaného obdobia nevykazujú. Slovensko sa prepadávalo od roku 2000, Česko od 2005. U Poľska

a Maďarska sa trend posunu a prepadu menil častejšie. Neobhájenie pozícií aj napriek rastu indexu môže byť spôsobené vyšším napredovaním v skúmaných oblastiach u ostatných porovnávaných a hodnotených štátov.

4.8. Odporúčania tvorcom hospodárskej politiky

Každý predseda vlády, jednotliví ministri zodpovední za dané rezorty v krajine, ale aj ostatní tvorcovia HP majú svojich poradcov. Úlohou týchto poradcov je pomáhať pri zavádzaní nových zákonov, reforiem či prvkov do daného národného hospodárstva a skúmať ich dôsledky na subjekty v ekonomike, ale aj na ekonomiku ako celok. Nech je vláda pravicová, či ľavicová, každá z nich by mala brať na zreteľ dlhodobý ekonomický rast, stabilitu verejných financií, obmedzovanie byrokracie či rastúce zadlžovanie krajiny v konfrontácii so „sociálnym štandardom vyvolencov“. Jedno je vyhrať voľby vďaka populizmu, druhá vec je tieto niekedy až nespĺniteľné sľuby reálne praktizovať. Veľmi jednoducho sa môže zopakovať situácia podobná ako v Maďarsku. Socialistická vláda počas ôsmich rokov dostala krajinu na pokraj krachu. Na druhej strane nie je ľavica ako ľavica.

Musíme si uvedomiť, že veľmi jednoducho sa kritizuje a hodnotí ostatných. Keď sme zodpovední za chod krajiny, už nevnímame všetky rozhodnutia predošlej vládnej garnitúry ako zlé. Zistíme, že riadiť krajinu vôbec nie je jednoduchý proces a že sedieť v opozícii, kritizovať a sľubovať je omnoho jednoduchšie. Tým pádom je ľahké dávať aj rôzne odporúčania, ktoré však v praxi môžu byť nezrealizovateľné a neefektívne. Vplyv byrokracie, lobistických skupín a sponzorov strán je až príliš veľký.

V tejto práci sme sa zaoberali hodnotením a porovnávaním určitých makroekonomických agregátov. Keďže vláda patrí medzi jedného zo základných tvorcov HP, uvedieme si pár všeobecných opatrení, ktoré by mohli zlepšiť hodnotenie krajín v rámci komparovaných ukazovateľov.

Pre rast ekonomík V4 sú veľmi dôležité zahraničné investície. Vďaka nim sa Slovensko radilo medzi tigrov Európy v hospodárskom raste až do času krízy. Preto by bolo vhodné zamerať sa na skvalitnenie podnikateľského prostredia. Umožniť a vytvoriť investorom také podmienky, aby bola pre nich daná krajina atraktívna a vhodná pre investovanie ich kapitálu. Zjednodušenie daňového a obvodového systému by mohlo byť dobrým krokom. V krajinách V4 je ešte stále relatívne lacná pracovná sila, čo je spolu s už zmieňovanými daňami a obvodmi výhodou oproti krajinám s vyššou životnou úrovňou.

Kvalitné podnikateľské prostredie tvorí základný predpoklad ekonomickému rastu, čiže aj rastúcej úrovni a kvality života. Pre krajiny, ktoré chcú napredovať je kvalita prostredia veľmi dôležitá.

Trvalo udržateľný rozvoj je zárukou dlhodobu rastúcej životnej úrovne. Je ho možné dosiahnuť prostredníctvom investícií do vzdelania. Vzdelanie sa radí medzi jeden z najdôležitejších aspektov rozvoja krajiny. Podpora vzdelania, vedy, techniky je preto nevyhnutná.

Vlády si zvykli nerešpektovať fiškálnu disciplínu. Aj v čase expanzii ekonomiky sú rozpočty deficitné. Aby nedochádzalo k nadmernému zadlžovaniu krajín, bolo by vhodné stanoviť si maximálny limit deficitu ŠR, ktorý by sa mohol prekročiť len za určitých podmienok či problémov v národnom hospodárstve.

Ako už bolo v úvode spomenuté, dávať odporúčania a fiktívne robiť HP nie je náročný proces ak sa nás to „priamo“ netýka. Ministri nie sú len členmi vlády, ale predovšetkým sú to **politici**, ktorí sa zaujímajú vývojom preferencií, možným zostavovaním vlády a taktiež záujmami vlastnými či určitých vybraných lobistických skupín. Pohybujú sa v tom istom kruhu, ktorý sa točí dookola. A stále rovnako...

5. Záver

Cieľom a úlohou tejto bakalárskej práce bolo porovnať štáty V4 vybranými alternatívnymi ukazovateľmi ekonomickej výkonnosti. Keďže väčšina z nich vychádza z HDP, považoval som za potrebné domáci produkt vysvetliť a uviesť jeho chyby. Ročná vyprodukovaná produkcia vyjadrená v peňažných jednotkách v rámci určitého národného hospodárstva nemá veľkú komparačnú a vypovedaciu schopnosť. Preto som sa rozhodol na porovnanie použiť jeho „obmeny“ a alternatívy. Pred samotným komparovaním sme si uviedli politický vývoj krajín s uvedením mien samotných premiérov jednotlivých vlád.

Postupne boli krajiny V4 porovnávané a hodnotené pomocou HDP/obyv. vyjadreného prostredníctvom výmenných kurzov a parity kúpnej sily, medziročného tempa rastu, hrubého národného dôchodku, reálneho národného dôchodku a indexu ľudského rozvoja. Tieto ukazovatele boli zvolené z dôvodu zohľadnenia čo najväčšieho počtu problémových oblastí týkajúcich sa samotného HDP.

Pomerne jasným výsledkom skončilo hodnotenie krajín prostredníctvom HDP/obyv. podľa oficiálnych výmenných kurzov a parity kúpnej sily. ČR si za celé sledované obdobie udržala pozíciu jasného lídra. Slovensku sa podarilo prepracovať z posledného miesta na konečné druhé pred Maďarskom a Poľskom, pričom Slovenská republika zaznamenala najväčší progres.

Čo sa týka tempa rastu reálneho produktu, jasného lídra počas celého komparovaného obdobia nemáme. V roku 2000 začínalo na líderskej pozícii Maďarsko, ktoré sa však postupne prepadlo až na štvrté miesto. Slovensko sa zhostilo prvej priečky od roku 2005 a zaznamenávalo rekordné tempá rastu. Česko po počiatocnom poklese dosahovalo stabilnú úroveň rastu. Poľská, taktiež ako aj maďarská ekonomika boli sprevádzané striedaním rokov rastu a poklesu.

Pri podiele hrubého národného dôchodku na HDP bolo dlhodobo najlepšie Slovensko. Je to spôsobené tým, že veľa Slovákov pracuje v zahraničí a v skúmanom období do roku 2007 sa ešte nestihol prejaviť masívny prísun zahraničného kapitálu. Poľsko bolo na začiatku na rovnakej úrovni ako Slovenská republika, postupne však podiel klesal výraznejšie ako u Slovenska. Maďarsko pri porovnávaní podielu bolo najhoršie, pričom v roku 2007 dosiahlo Česko rovnakú úroveň. Český podiel národného dôchodku na HDP mal celý čas klesajúcu tendenciu. Maďarské a české národné hospodárstvo

zaznamenalo v komparovanom intervale značný prílev zahraničných investícií, čo podiel dôchodku znižovalo.

Pri skúmaní reálneho dôchodku a výmenných relácií bolo zistené, že najlepšie podmienky v medzinárodnom obchode ma dlhodobo Česká republika, najhoršie Slovensko. Poľsko po počiatočnom zhoršovaní dosiahlo zlepšenie predpokladov, pričom Maďarsko zaznamenalo presne opačný scenár. Vyšší Rast RHDD ako rast HDP vykazovalo Poľsko a Slovensko, nižší rast RHDD Maďarsko a Česko.

Jasne dlhodobo prvá pozícia v rámci indexu ľudského rozvoja prináleží Českej republike. V roku 2007 sa ako jediná z krajín V4 dostala medzi štáty s veľmi vysokým stupňom rozvoja. Slovenskej republike patrí počas skoro celého komparovaného intervalu posledné miesto. Výnimkou je rok 2007, kedy sa Slovensku podarilo predbehnúť Maďarsko, ktoré kleslo na štvrté miesto z ekonomík V4. Poľsko sa striedavo pohybovalo na druhej a tretej pozícii.

Keď sa pokúsim zosumarizovať a dať dokopy všetky porovnávané ukazovatele, je možné povedať, že Česko je najvyspelejšou krajinou V4. Maďarsko dopláca na chyby v tvorbe hospodárskej politiky a mrhanie verejných financií. Posledné porovnávané roky sú toho výsledkom. Slovensko dôsledkom uskutočnenia potrebných reforiem bolo pasované do pozície tigra Európy až do finančnej krízy. Najrýchlejšie napredovalo skoro vo všetkých ukazovateľoch až na alternatívne agregáty. Poľsko je ekonomikou veľmi veľkou, ktorá však ešte musí vyriešiť veľa problémov, aby dosiahla úroveň vyspelých západoeurópskych krajín.

Zoznam použitej literatúry

Publikácie:

- <1> FISCHER, J. *Problémy merania HDP. In: Meriame správne HDP?. Zborník textov č. 39 CEP*, 2005. ISBN 80-86547-42-6.
- <2> HOLMAN, R. *Ekonomie*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 1999. 726s. ISBN 80-7179-255-1.
- <3> JAGODZIŃSKI, A. *The Visegrad Group – A Central European Constellation*. 1. vyd. Bratislava: International Visegrad Fund, 2006. 255s. ISBN 80-969464-7-1.
- <4> JUREČKA, V.; JANOŠÍKOVÁ, I. *Makroekonomie: základní kurs*. 1. vyd. Ostrava: VŠB – Technická univerzita Ostrava, 2004. 299s. ISBN 80-248-0530-8.
- <5> KLIKOVÁ, Ch.; KOTLÁN, I. *Hospodářská politika*. 2. vyd. Ostrava: Sokrates, 2006. 275s. ISBN 80-86572-37-4.
- <6> KOCHAN, J.; VOLENEC O. *Komparace zemí světa podle vybraných ukazovatelů*. Praha: Vysoká škola ekonomická v Praze, 2004. ISBN 80-245-0819-2.
- <7> SAMUELSON, P.; NORDHAUS, W. *Ekonomía I*. 1. vyd. Bratislava: BRADLO, 1992. 419s. ISBN 80-7127-030-X.
- <8> SPĚVÁČEK, V. *Makroekonomická analýza a prognóza*. 1. vyd. Praha: Vysoká škola ekonomická v Praze, 1996. 96s. ISBN 80-7079-055-5.
- <9> TOMŠÍK, V. *Proces ekonomické transformace v zemích střední a východní Evropy (II. Část)*. 1. Vyd. Praha: Vysoká škola ekonomická v Praze, 1999. ISBN 80-7079-910-2.
- <10> VARADZIN, F. *Teória svetovej ekonomiky*. Ostrava: VŠB – Technická univerzita Ostrava, 1997. 194s. ISBN 80-7078-489-X.
- <11> VYKOUKAL, J. *Visegrád: možnosti a meze středoevropské spolupráce*. 1. vyd. Praha: Dokořán, 2003. 405s. ISBN 80-86569-34-9.

Internetové zdroje:

- <1> EARTH TRENDS. *Economic indicators – Poland*. [online]. 2010 [cit. 2010-23-04]. Dostupné z World Wide Web: http://earthtrends.wri.org/pdf_library/country_profiles/eco_cou_616.pdf>.
- <2> EKONOMICKÁ UNIVERZITA V BRATISLAVE. *Vplyv výmenných relácií na úroveň reálnej konvergenie SR*. [online]. 2010 [cit. 2010-20-04]. Dostupné z World Wide Web: <http://www3.ekf.tuke.sk/konfera2008/zbornik/files/prispevky/trnovsky.pdf>>.
- <3> EURACTIV. *Populisti a konzervatívci v novej poľskej vláde*. [online]. 2010 [cit. 2010-28-03]. Dostupné z World Wide Web: <http://www.euractiv.sk/volby-v-eu/clanok/populisti-a-konzervativci-v-novej-polskej-vlade>>.
- <4> EURÓPSKA ÚNIA. *Višegrádska skupina*. [online]. 2010 [cit. 2010-28-02]. Dostupné z World Wide Web: http://www.europskaunia.sk/visegradska_skupina>.
- <5> EUROSTAT. *Real GDP growth rate*. [online]. 2010 [cit. 2010-15-04]. Dostupné z World Wide Web: <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/tgm/table.do?tab=table&init=1&plugin=1&language=en&pcode=tsieb020>>.
- <6> HEALTH POLICY INSTITUTE. *Silný rast HDP bol spojený s reálnou konvergenciou*. [online]. 2010 [cit. 2010-12-03]. Dostupné z World Wide Web: <http://www.hpi.sk/hpi/sk/view/937/silny-rast-hdp-bol-spojeny-s-realnou-konvergenciou.html>>.
- <7> HEALTH POLICY INSTITUTE. *Končne ukážka reálnej konvergenie*. [online]. 2010 [cit. 2010-12-03]. Dostupné z World Wide Web: <http://www.hpi.sk/hpi/sk/view/3082/konecne-ukazka-realnej-konvergenie.html>>.
- <8> HUMAN DEVELOPMENT REPORT 2007/2008 - TECHNICAL NOTE 1. *Calculating the human development indices*. [online]. 2010 [cit. 2010-15-03]. Dostupné z World Wide Web: http://hdr.undp.org/en/media/HDR_20072008_Tech_Note_1.pdf>.
- <9> HUMAN DEVELOPMENT REPORTS – *Human development index*. [online]. 2010 [cit. 2010-15-03]. Dostupné z World Wide Web: <http://hdr.undp.org/en/statistics/indices/hdi/>>.

- <10> INDEX MUNDI. *Hungary GDP – per capita*. [online]. 2010 [cit. 2010-23-04]. Dostupné z World Wide Web: [http://www.indexmundi.com/hungary/gdp_per_capita_\(ppp\).html](http://www.indexmundi.com/hungary/gdp_per_capita_(ppp).html)>.
- <11> INDEX MUNDI. *Poland GDP – per capita*. [online]. 2010 [cit. 2010-23-04]. Dostupné z World Wide Web: [http://www.indexmundi.com/poland/gdp_per_capita_\(ppp\).html](http://www.indexmundi.com/poland/gdp_per_capita_(ppp).html)>.
- <12> INFOSTAT. *Terminologický slovník*. [online]. 2010 [cit. 2010-12-03]. Dostupné z World Wide Web: <http://www.infostat.sk/ELIS/ekon/slovník.html>>.
- <13> MRČR. Medzinárodné porovnanie. [online]. 2010 [cit. 2010-10-04]. Dostupné z World Wide Web: http://www.mfcr.cz/cps/rde/xchg/mfcr/xsl/makro_pre_52651.html >.
- <14> NÁRODNÁ BANKA SLOVENSKA. *Výmenné relácie v zahraničnom obchode*. [online]. 2010 [cit. 2010-20-04]. Dostupné z World Wide Web: http://www.nbs.sk/_img/Documents/PUBLIK/MU/06_07.pdf>.
- <15> OECD. *Factbook 2007: National income per capita*. [online]. 2010 [cit. 2010-23-04]. Dostupné z World Wide Web: <http://www.thepresidency.gov.za/learning/reference/factbook/pdf/02-01-02.pdf>>.
- <16> OECD. *Human development report 2009*. [online]. 2010 [cit. 2010-20-04]. Dostupné z World Wide Web: http://hdr.undp.org/en/media/HDR_2009_EN_Complete.pdf>.
- <17> OECD. *Human development report 2007/2008*. [online]. 2010 [cit. 2010-20-04]. Dostupné z World Wide Web: http://hdr.undp.org/en/media/HDR_20072008_EN_Complete.pdf>.
- <18> OECD. *Human development report 2006*. [online]. 2010 [cit. 2010-20-04]. Dostupné z World Wide Web: <http://hdr.undp.org/en/media/HDR06-complete.pdf>>.
- <19> OECD. *Human development report 2005*. [online]. 2010 [cit. 2010-20-04]. Dostupné z World Wide Web: http://hdr.undp.org/en/media/HDR05_complete.pdf>.
- <20> OECD. *Human development report 2004*. [online]. 2010 [cit. 2010-20-04]. Dostupné z World Wide Web: http://hdr.undp.org/en/media/hdr04_complete.pdf>.
- <21> OECD. *Human development report 2003*. [online]. 2010 [cit. 2010-20-04]. Dostupné z World Wide Web: http://hdr.undp.org/en/media/hdr03_complete.pdf>.

- <22> OECD. *Human development report 2002*. [online]. 2010 [cit. 2010-20-04].
Dostupné z World Wide Web:
http://hdr.undp.org/en/media/HDR_2002_EN_Complete.pdf>.
- <23> POLAND GOVERNMENT. *Government activities*. [online]. 2010 [cit. 2010-28-03].
Dostupné z World Wide Web:
http://www.kprm.gov.pl/en/government/government_activities/>.
- <24> PRAVDA. *Vol'by v Poľsku*. [online]. 2010 [cit. 2010-28-03]. Dostupné z World
Wide Web: http://spravy.pravda.sk/sk_svet.asp?y=sk_svet/polsko.htm>.
- <25> ŠTATISTICKÝ ÚRAD SR. *Údaje o národnom dôchodku*. [online]. 2010 [cit.
2010-20-04]. Dostupné z World Wide Web:
<http://portal.statistics.sk/showdoc.do?docid=9557>>.
- <26> TA3. *Vol'by v Maďarsku dokázali existenciu extrémizmu* [online]. 2010 [cit. 2010-
17-04]. Dostupné z World Wide Web:
http://www.ta3.com/sk/reportaze/150024_kdh-volby-v-madarsku-dokazali-existenciu-extremizmu>.
- <27> VISEGRAD GROUP. *Dejiny Visegradskej skupiny*. [online]. 2010 [cit. 2010-28-
02]. Dostupné z World Wide Web:
<http://www.visegradgroup.eu/main.php?folderID=1044>>.
- <28> VOLBY V MAĎARSKU. *Parlamentné voľby*. [online]. 2010 [cit. 2010-17-02].
Dostupné z World Wide Web: http://www.valasztas.hu/hu/ovi/44/44_0.html>.

Zoznam skratiek

V4	Višeegrádská štvorka
NATO	Severoatlantický pakt
EÚ	Európska únia
ČSFR	Česká a Slovenská federatívna republika
HZDS-ĽS	Hnutie za demokratické Slovensko – Ľudová strana
SDK	Slovenská demokratická koalícia
SDKÚ	Slovenská demokratická a kresťanská únia
SDL	Strana demokratickej ľavice
SMK	Strana maďarskej koalície
SOP	Strana občianskeho porozumenia
ANO	Aliancia nového občana
SNS	Slovenská národná strana
ČSSD	Česká strana sociálno demokratická
ODS	Občianska demokratická strana
KDU-ČSL Ľudová	Kresťanská a demokratická únia – Česká strana
US-DEU	Únia slobody – demokratická únia
SZ	Strana zelených
KSČM	Komunistická strana Čiech a Moravy
SLD	Zväz demokratickej ľavice
PO	Občianska platforma
UP	Únia práce

PiS	Právo i spravodlivosť
PSL	Poľská roľnícka strana
Fidesz	Maďarská občianska únia
MSZP	Maďarská socialistická strana
Jobbik	Hnutie za lepšie Maďarsko
FKGP	Agrárna strana občianskych pracovníkov

Zoznam tabuliek a grafov

Tab. č. 3.1.	Hraničné body pre výpočet indexu ľudského rozvoja
Tab. č. 4.1.	HDP vyjadrený pomocou oficiálnych výmenných kurzov (EURO/obyv.)
Tab. č. 4.2.	HDP Slovenska v PKS (EURO/obyv.)
Tab. č. 4.3.	HDP Česka v PKS (EURO/obyv.)
Tab. č. 4.4.	HDP Poľska v PKS (EURO/obyv.)
Tab. č. 4.5.	HDP Maďarska v PKS (EURO/obyv.)
Tab. č. 4.6.	Medziročné tempo rastu reálneho HDP v %
Tab. č. 4.7.	Hrubý národný dôchodok v % HDP
Tab. č. 4.8.	Priemerný rast reálneho HDP a HND, 2004 – 2007 v %
Tab. č. 4.9.	Vývoj výmenných relácií
Tab. č. 4.10.	Priemerný rast reálneho HDP a RHDD, 2001 – 2007 v %
Tab. č. 4.11.	Hodnoty indexu ľudského rozvoja, 2000 - 2003
Tab. č. 4.12.	Hodnoty indexu ľudského rozvoja, 2004 - 2007
Tab. č. 4.13.	Celkové poradie krajín V4 podľa indexu ľudského rozvoja
Graf č. 4.1.	HDP vyjadrený pomocou oficiálnych výmenných (EURO/obyv.)
Graf č. 4.2.	HDP vyjadrený pomocou PKS pre krajiny V4 (EURO/obyv.)
Graf č. 4.3.	HDP v PKS vs. HDP vo výmenných kurzoch (EURO/obyv.)
Graf č. 4.4.	Medziročné tempo rastu reálneho produktu krajín V4
Graf č. 4.5.	Hrubý národný dôchodok v % HDP
Graf č. 4.6.	Vývoj výmenných relácií (rok 2000 = 100)
Graf č. 4.7.	Index ľudského rozvoja krajín V4

Prehlásenie o využití výsledkov bakalárskej práce

Prehlasujem, že

- som bol zoznámený s tým, že na moju bakalársku prácu sa v plnom rozsahu vzťahuje zákon č. 121/2000 Zb. – autorský zákon, hlavne § 35 – užitie diela v rámci občianskych a náboženských obradov, v rámci školských predstavení a užitie diela školského a § 60 – školské dielo;
- beriem na vedomie, že Vysoká škola báňská – Technická univerzita Ostrava (ďalej len VŠB-TUO) má právo nezárobkovo, ku svojej vnútornej potrebe, bakalársku prácu použiť (§ 35 odst. 3);
- súhlasím s tým, že bakalárska práca bude v elektronickej podobe archivovaná v Ústrednej knižnici VŠB-TUO a jeden výtlačok bude uložený u vedúceho bakalárskej práce. Súhlasím s tým, že bibliografické údaje o bakalárskej práci budú zverejnené v informačnom systéme VŠB-TUO;
- bolo zjednané, že s VŠB-TUO, v prípade záujmu z jej strany, uzavrie licenčnú zmluvu s oprávnením užiť dielo v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- bolo zjednané, že užiť svoje dielo, bakalársku prácu, alebo poskytnúť licenciu k jej užitiu sa môže len so súhlasom VŠB-TUO, ktorá je oprávnená v takomto prípade od mňa požadovať primeraný príspevok na úhradu nákladov, ktoré boli VŠB-TUO na vytvorenie diela vynaložené (až do ich skutočnej výšky).

V Ostrave dňa 07. 05. 2010

Rudolf Macek

Belá pri Varíne, SNP 324, 013 05 Slovensko